

Percepcija profesionalnog statusa i ugleda pedagoga

Markušić, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:878195>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

PERCEPCIJA PROFESIONALNOG STATUSA I UGLEDA PEDAGOGA

Diplomski rad

IME I PREZIME STUDENTA: Petra Markušić

STUDIJ: Jednopedmetni studij pedagogije

MENTOR: dr.sc. Slavica Žužić

Rijeka, lipanj 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. TEORIJSKO UTEMELJENJE PROFESIJE PEDAGOGA.....	5
2.1. Razvojni put profiliranja profesije pedagoga	5
2.2. Pedagog – nositelj razvojne pedagoške djelatnosti.....	10
2.3. Područja rada školskog pedagoga.....	13
2.4. Kompetencije školskog pedagoga.....	19
2.5. Unapređivanje odgojno-obrazovnog rada.....	23
2.6. Odrednice profesije (i profesionalnosti) školskog pedagoga.....	31
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	38
3.1. Predmet istraživanja.....	38
3.2. Ciljevi istraživanja.....	38
3.3. Zadaci istraživanja.....	39
3.4. Hipoteze istraživanja.....	39
3.5. Varijable istraživanja.....	40
3.6. Uzorak istraživanja.....	41
3.7. Metoda, instrument i postupci prikupljanja podataka.....	44
4. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA.....	46
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	70
6. SAŽETAK.....	73
7. SUMMARY.....	74
8. LITERATURA.....	75
9. PRILOZI.....	79

1. UVOD

Današnje društvo karakteriziraju globalizacija, brze promjene usmjerene tehnološkom razvoju, a jedan od prioriteta svakako je ostvarivanje naprednog društva znanja. Društvene promjene utječu na život svakog pojedinca, njihove potrebe, shvaćanja, stavove i okruženja unutar kojih se razvijaju. Intenzivni razvoj pojedinaca događa se u školi, stoga je jedna od zadaća suvremene škole odgovoriti potrebama društva, prilagođavajući se novim zahtjevima i mijenjajući svoje djelovanje.

Škola je odgojno-obrazovna ustanova u kojoj se kao prepoznatljivi djelatnici ističu ravnatelj, učitelji te stručni suradnici. Svojim radom svaki od navedenih djelatnika utječe na odgojno-obrazovnu djelatnost, a svojom ulogom nastoji pridonijeti unapređenju odgojno-obrazovnog rada. U definiranju navedenih profesija, percepcije ljudi nisu ujednačene. Ravnatelj se uglavnom povezuje s rukovođenjem i upravljanjem školom, učitelji se određuju kao prenosioци znanja, dok stručni suradnici imaju nedefinirano profesionalno djelovanje. „Stručni su suradnici uvedeni u našu školsku praksu prije nego je teorijski i praktično osmišljena njihova uloga. To je rezultiralo brojnim dilemama i nesporazumima u vezi s njihovim angažiranjem u školi. Razlog je tome, među ostalim, nedostatak empirijskih istraživanja koja bi pružila uvid u stvarno stanje i čiji bi se rezultati suprostavili paušalnim ocjenama o doprinosu stručnih suradnika unapređivanju odgojno-obrazovnog rada“ (Staničić, 1989:129). Stručni suradnici koji su u najvećoj mjeri zastupljeni u školama su pedagozi. Oni sudjeluju u svim fazama odgojno-obrazovnog procesa – od planiranja i programiranja do vrednovanja postignutih rezultata, prilikom čega ostvaruje suradnju sa svim subjektima odgojno-obrazovnog rada. Prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* (2006) pedagozi u školi potiču usvajanje vrijednosti, stavova i navika koje omogućavaju cjelovit razvoj osobnosti učenika, prate razvoj i odgojno-obrazovna postignuća učenika, sudjeluju u provođenju zdravstvene i socijalne skrbi učenika, profesionalno informiraju i usmjeravaju učenike u skladu s njihovim potrebama, interesima i sposobnostima, pružaju savjetodavnu pomoć učenicima, roditeljima, učiteljima te sudjeluju u uvođenju pripravnika u samostalni odgojno-obrazovni rad. Također, sudjeluju u stručnom usavršavanju odgojno-obrazovnih djelatnika, istražuju potrebe za kvalitetnu organizaciju odgojno-obrazovnog rada, te rade na povezivanju škole s lokalnom i širom zajednicom. Nadalje, uvode i prate inovacije u svim sastavnicama odgojno-obrazovne djelatnosti, prate nove spoznaje iz područja

pedagogije i njihovu primjenu u nastavnom i školskom radu, uspostavljaju i razvijaju sustav informatičke i dokumentacijske djelatnosti radi evidencije i unapređivanja rada te provode vrednovanje i samovrednovanje rada sudionika odgojno-obrazovnog procesa u školi.

Da bi školski pedagog mogao utjecati na druge, mora stvoriti vlastitu prepoznatljivost. Njegov rad treba biti prepoznatljiv u školi u kojoj radi, ali i šire. Kakav stav o pedagogima ima naše društvo? Može li javnost definirati njihovu ulogu, kompetencije i područja njihova rada? Je li prepoznatljiv njihov stručni ugled? Prema istraživanju Pavlović Breneselović (2013) koje je provedeno u Beogradu na uzorku od 240 ispitanika (djece iz pripremnih predškolskih grupa i/ili prvog razreda, srednjoškolca, studenata elektrotehničkog i pravnog fakulteta te slučajnih prolaznika starijih od 35 godina), utvrđeno je da gotovo polovina ispitanika ne prepoznaje specifičnost profesije pedagoga u odnosu na druge profesije koje se bave odgojem i obrazovanjem djece, miješa ih sa drugim profesijama ili ne zna tko je pedagog. Ispitanici ga povezuju s učiteljem i odgajateljem (više od jedne petine ispitanika), pri čemu je vidljiva nediferenciranost u odnosu na druge profesije koje se bave odgojem i obrazovanjem. Više od desetine ispitanika daje odgovore prema kojima se da zaključiti da ne znaju tko je pedagog („pedagog je dobar čovjek; pedagog je neka djevojka; to je muškarac, motorista; pedagog je plinsko gorivo), dok oko 7% navodi drugu profesiju („to je doktor; logoped; medicinska sestra; doktor za oči; to je na neki način psiholog za djecu“). Isti postotak ispitanika ne zna tko je pedagog, odnosno nikad nisu čuli za njega. Vrgoč (2000) naglašava kako se položaj pedagoga ne poboljšava zbog toga što ne postoji njihova osmišljena organiziranost u borbi za svoja prava i podizanje društvenog i stručnog ugleda. Navedene implikacije daju dodatan poriv za istraživanjem položaja pedagoga. Uzimajući u obzir činjenicu da status podrazumijeva ono što se osigurava da bi pedagog ostvario svoju ulogu i imao odgovarajući stručni ugled, vrijedi se zapitati kakav je profesionalni i društveni status profesije pedagoga u našem društvu?

Ovaj rad sadržajno se usmjerava na teorijski prikaz razvojnog puta profiliranja profesije pedagoga, njegovu ulogu unutar razvojno-pedagoške djelatnosti, područja rada i kompetencijski profil pedagoga. Također, prikazana je uloga pedagoga u funkciji unapređenja odgojno-obrazovnog rada te su detaljnije razrađene odrednice profesije pedagoga, kao uvod u empirijski dio rada.

Istraživanje koje je provedeno u sklopu rada imalo je za cilj ispitati i utvrditi percepcije učenika završnih razreda odabranih srednjih škola na području grada Rijeke o profesionalnom statusu i ugledu pedagoga, s obzirom na procjenu poznavanja profesije, područja rada, kompetencijskog profila školskog pedagoga te društvenog statusa pedagoga. Uvjet koji je bio postavljen prilikom odabira uzorka je da svaka ispitivana škola ima zaposlenog pedagoga. Procjene o poznavanju profesije, područjima rada, vještinama i sposobnostima koje bi pedagog trebao posjedovati te ugledu pedagoga u društvu, analizirane su s obzirom na spol ispitanika, uspjeh, vrstu škole i pedagošku mjeru.

Ovim radom nastoji se dati uvid u percepcije naših učenika o profesiji pedagoga i pronaći odgovor na pitanje je li naša struka prepoznata ili još uvijek „tragamo za identitetom“? Mjera u kojoj učenici poznaju profesiju (u odnosu na druge profesije) i područja rada kojima se pedagog bavi te ispitivanje kompetencija koje bi pedagog trebao posjedovati i ugleda koji pedagoška profesija ima, vrijedni su pokazatelji (obogaćene ili osiromašene) slike pedagoga u našem društvu.

2. TEORIJSKO UTEMELJENJE PROFESIJE PEDAGOGA

2.1. Razvojni put profiliranja profesije pedagoga

Suvremeno doba karakteriziraju promjene koje su imale (i još uvijek imaju) utjecaj na odgojno-obrazovno okruženje te zahtjevaju sposobnost i spremnost na prihvaćanje novih spoznaja i organiziranje njihove praktične primjene. Škole su se kao odgojno-obrazovne institucije našle pred zahtjevima kojima svojom klasičnom organizacijom i podjelom rada nisu mogle udovoljiti. Izlaz su pronašle u angažiranju novih profila stručnjaka – stručnih suradnika. „Ti bi novi kadrovi trebali aplicirati teorijske i praktične spoznaje u život i rad škole i time stalno doprinosti unapređivanju njene odgojno-obrazovne djelatnosti“ (Staničić, 1989:121).

Pregledom djelatnosti stručnih suradnika, uočljivo je da su oni u početku svog pojavljivanja i uvođenja u škole prvotno uvedeni kao pomoć ravnatelju, a kasnije se usmjeravaju na pomoć učenicima, u svrhu njihovog što efikasnijeg razvoja i što uspješnijeg usvajanja sadržaja programa. Slika stručnih suradnika postupno se mijenjala, razina kvalitete ostvarivanja odgojno-obrazovnih zadaća škole znatno je porasla uvođenjem stručnih suradnika, a danas su oni nositelji razvojne pedagoške djelatnosti škole. Uz ravnatelja, najčešće se radi o timu stručnjaka različitih profila kojima je temeljna funkcija da „...anticipiraju, potiču, usmjeravaju razvoj i unapređuju cjelokupnu odgojno-obrazovnu djelatnost škole, na osnovi znanstvenih spoznaja, a u skladu s potrebama društva i ličnosti učenika“ (Staničić, 1989:30).

Razvojni put profesije pedagoga, Jurić, Mušanović, Staničić i Vrgoč (2001) imenovali su u *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika*, kroz pet faza razvoja:

Traganje za identitetom (1954. - 1964.)

Prvi pedagog pojavljuje se u školama 1959. godine, pet godina nakon zapošljavanja prvih psihologa, u Osnovnoj školi „Ljubljanka“ u Zagrebu. Pedagozi su uvedeni u rad, no njihov službeni program rada kao i njihova uloga ostali su teorijski neosmišljeni. Zbog takvih okolnosti, ovu fazu karakterizira briga za definiranje položaja stručnih suradnika u školskoj praksi i traganje za stručnim identitetom. U to vrijeme dolazi i do prvih publikacija vezanih za stručne suradnike. Prevodi se inozemna literatura o metodama rada školskih psihologa, a početkom 60-ih godina pojavljuju se prvi radovi domaćih autora u kojima se razmatra svrha i područje djelovanja školskih pedagoga. Razvoj hrvatske pedagogije dodatno je osviješten 1963. godine, kada izlazi „Enciklopedijski rječnik pedagogije“ u nakladi Matice hrvatske. Godinu dana kasnije, Zakonom o osnovnoj školi legalizira se djelatnost pedagoga. U spomenutom Zakonu objavljenom 1964. godine stoji da „...u svrhu što uspješnijeg ostvarivanja odgojno-obrazovnih zadataka škole, proučavanja i unapređivanja odgojno-obrazovnog rada i radi pomaganja direktoru škole u provođenju instruktivno-pedagoških zadataka škola treba uključiti pedagoga“ (Staničić, 2000:98). Legalizacija djelatnosti pedagoga značila je pozitivan učinak i napredovanje, no zbog nedostatka odgovarajućih fakultetski obrazovanih stručnjaka, ovim se Zakonom omogućilo zapošljavanje nastavnika na radna mjesta pedagoga. Shodno tome, na radna mjesta pedagoga imenovani su nastavnici skromnih stručnih znanja, a kao posljedica takvog stanja javila se nekompetentnost u obavljanju zadataka. Navedene okolnosti producirale su mišljenje o pedagogima kao onima koji pomažu ravnatelju, njihova uloga tada se shvaćala kao funkcija, a ne kao profesija, što je nanijelo dugoročnu štetu ugledu i afirmaciji profesije pedagoga (Staničić, 2000).

Programsko određenje i legalizacija (1965. - 1974.)

Sam početak ovog razdoblja karakterizira usmjerenost na neka metodička pitanja u realizaciji pojedinih zadataka u školi. Aktualizira se uloga pedagoga i psihologa u rješavanju odgojnih problema, suradnji s nastavnicima na unapređenju nastave, izvođenju različitih oblika rada s učenicima, u brizi za profesionalno savjetovanje i orijentaciju učenika te u stručnom usavršavanju učitelja. U ovom razdoblju značajni događaj zbilo se 1967. godine, objavljivanjem studije "Svetovalno delo in šola" slovenskog pedagoga F. Pedičeka, gdje je predstavljena teorijska osnova profesije stručnih suradnika. To je prvo cjelovito djelo koje se

bavi razvojnom pedagoškom djelatnosti i u njemu nalazimo iskustva drugih država u tom području. Iste godine izlazi i „Pedagoški rječnik“. Kraj 60-tih godina donosi niz promjena za stručne suradnike. Školska praksa traži konkretne, operativne programe rada i organizirane modele djelovanja. U kontekstu toga, Filozofski fakultet u Zagrebu i Visoka industrijsko-pedagoška škola u Rijeci pokreću pitanje osuvremenjivanja programa i modela za obrazovanje stručnih suradnika. Dolazi do organizacije studija za školske pedagoge koji je u početku trajao dvije godine. Osim toga, na razini prosvjetne politike donose se prvi službeni programi od strane Prosvjetnog savjeta Hrvatske - „Orijentacioni program rada školskog pedagoga“ 1968. godine i "Orijentacioni program rada psihologa u osnovnoj školi" koji izlazi 1970. godine (Jurić i sur., 2001).

Afirmacija razvojne djelatnosti (1975. - 1984.)

Razdoblje afirmacije pedagoške djelatnosti bilježi ekspanzija u kvantitativnom i kvalitativnom pogledu. Razvoj djelatnosti ostvaruje se pod snažnim utjecajem Prosvjetog savjeta Hrvatske kao stručnog tijela u prosvjeti i Zavoda za prosvjetno-pedagošku službu kao vodećoj stručnoj instituciji u funkciji unapređivanja nacionalnog školstva. Karakteristika ovog razdoblja je početak ostvarivanja integracije djece s teškoćama u razvoju u redovne škole, što je produciralo porast zanimanja za defektološku funkciju stručnih suradnika i profil defektologa. Osim povećanja broja stručnih suradnika, raste i broj publikacija i istraživanja. Godine 1974. nastupa reforma srednje škole, čiji su se ishodi i učinci u kasnijim fazama pokazali nerealnim. „Opravdano je isticano stajalište, da je jedino pojačanim stručnim pedagoškim radom moguće ostvariti i neke znatnije pomake u kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa. Zahvaljujući takvom gledanju raste zanimanje za stručni rad, pa se intenzivno konceptualizira i operacionalizira stručno-pedagoški rad osobito u srednjim školama“ (Jurić i sur., 2001:8).

U ovom razdoblju izlazi "Metodika rada školskog pedagoga" V. Jurića (1977) koja se sadržajno usmjerava na drugačiju ulogu pedagoga. Pedagog više nije kontrolor nastavnikova rada već nastavnikov suradnik, a funkcija se zamjenjuje profesijom. Ova je literatura bila prvi vodič za praktično djelovanje školskih pedagoga. Godine 1980. usvojen je novi Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju u kojem je znatno preciznije utvrđena obveza škola da se ekipiraju stručnim suradnicima. Uloga stručnih suradnika detaljnije je razrađena i u Zakonu o

usmjerenom obrazovanju 1982. godine koji je obvezao srednje škole da konstituiraju razvojnu pedagošku službu.

Razdoblje krize (1985. - 1999.)

Pozitivni učinci prethodnog razdoblja još uvijek su prisutni u početku ovog razdoblja. Još uvijek se bilježi zamah stručne i znanstvene literature i istraživanja. Objavljena je i prva cjelovita bibliografija radova o stručnim suradnicima (Silov, Staničić, 1986, prema Jurić i sur., 2001) kojom se daje poticaj daljnjem proučavanju djelatnosti stručnih suradnika. Također, u ovom razdoblju došlo je do službenog usvajanja Konceptije razvojne pedagoške službe (Prosvjetni savjet Hrvatske, 1986) – prvog dokumenta koji je obuhvatio najvažnija pitanja ostvarivanja razvojne djelatnosti u školama. U tom je dokumentu bio definiran cilj i zadaci, utvrđena osnovna načela organizacije i djelovanja, obrazložen pristup planiranju i programiranju te je ukazano na specifičnosti ostvarivanja koncepcije i djelovanja razvojne pedagoške službe u pojedinim dijelovima sustava (Staničić, 2000). Pod kraj 80-ih i početkom 90-tih godina uviđaju se negativni učinci provedene reforme školstva. Započelo je temeljito preispitivanje učinjenih propusta te se pristupa izradi novih modela obrazovnog sustava. U okviru prijedloga novih modela našla se i Konceptija razvojno-pedagoške djelatnosti u institucijama odgoja i obrazovanja (Mušanović, 1992, prema Jurić i sur., 2001). Taj dokument razvojnu pedagošku djelatnost u novoj školi smatra uvjetom optimalizacije odgojno-obrazovnog procesa.

Početak 90-ih godina karakterizira održavanje stručnih skupova za stručne suradnike, sa svrhom naglašavanja potrebe unapređivanja razvojne djelatnosti. Ipak, prosvjetna politika nije prepoznala tu potrebu i slijedi niz negativnih okolnosti. Briga o stručnim suradnicima postupno se smanjivala, reducirane su neke prosvjetne institucije koje su skrbile o unapređivanju rada stručnih suradnika, primjerice Zavod za školstvo, nakon čega su i ukinute. Zbog prisutnosti ratnog stanja u našoj je zemlji uslijedilo drugačije definiranje prioriteta. To je rezultiralo ekonomskim racionalizacijama i u području obrazovanja. Reducirani su normativi za zapošljavanje stručnih suradnika u školama, reducirani su kriteriji stručnosti za zapošljavanje pedagoga u školama, što je u potpunosti dovelo do deprofesionalizacije stručnog rada.

Reafirmacija razvojne djelatnosti stručnih suradnika (2000. -)

Svijest o potrebi unapređivanja odgojno-obrazovne prakse karakterizira suvremena gledišta. Brojna empirijska istraživanja potvrđuju da su stručni suradnici svojim radom pozitivno utjecali na podizanje kvalitete pedagoške prakse i da su ostvarili vidan doprinos razvoju i unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa. Rezultati praćenja rada stručnih suradnika pokazuju da je situacija u školama koje imaju stručne suradnike neusporedivo bolja nego u onima koje ih nemaju. Jurić i sur. (2001) navode kako se u takvim školama kvalitetnije planira i programira rad, prati nastavni rad i potiču suvremenija didaktička rješenja. Također, pruža se stručna i pedagoška pomoć mladim nastavnicima koji ulaze u rad, brine se o stručnom usavršavanju nastavnog osoblja, identificiraju se darovita djeca i sustavno potiče njihov razvoj. Nadalje, identificiraju se i opserviraju djeca koja imaju teškoća u učenju i napredovanju te im se pruža odgovarajuća pomoć, radi se savjetodavno s mladima, a nastavnike upućuje kako postupati u određenim pedagoškim situacijama. Osim toga, roditeljima se savjetodavno pomaže u boljem razumijevanju svoje djece i usklađivanju odgojnih utjecaja, prati se i potiče napredovanje učenika i pomaže u izboru škole i budućeg zanimanja, te se proučavaju i prate određeni pedagoški fenomeni u školi i pronalaze adekvatna rješenja. Škole gdje postoje stručni suradnici karakteriziraju humani odnosi između učenika i nastavnika, povoljnija klima za odgojni rad, profesionalno ostvarivanje pedagoških inovacija te vrednovanje njihove provedbe.

Shodno navedenom, stručni suradnici čimbenici su pozitivnog razvoja škole. Ovakva stajališta dijele svi oni koji obrazovanje prepoznaju kao vrlo vrijedan doprinos za budućnost. „... takvi stručnjaci trebaju: nadležnim prosvjetnim službama, ako istinski žele unaprijediti pedagoški rad u školama, fakultetima da ih upozoravaju na aktualiziranje svojih obrazovnih programa i u školsku praksu šalju suvremeno educirane mlade nastavnike, dobrom ravnatelju da na osnovi njihovih stručnih ekspertiza profesionalno donosi odluke i racionalno usmjerava interni razvoj svoje škole, kvalitetnom nastavniku koji traži nove putove u svom radu i želi kreativno ostvarivati svoju ulogu, roditelju koji želi bolje upoznati svoje dijete i pronaći za njega najbolji put u obrazovanju i radu, najviše trebaju učeniku, da mu pomognu u razumijevanju osobnosti, razrješavanju brojnih konflikta kojima je izložen u svojoj najranjivijoj dobi i pronalaženju optimalnog puta u život“ (Jurić i sur., 2001:10).

2.2. Pedagog – nositelj razvojne pedagoške djelatnosti

Razvojna pedagoška djelatnost svoje je utemeljenje na našim prostorima pronašla 50-ih godina prošlog stoljeća. Njezini temeljni nositelji su stručni suradnici, a svojevremeno su se za definiranje sadržaja njihove djelatnosti pojavljivale različite kategorije definicija, od strane različitih autora. Prvotno shvaćanje razvojne pedagoške djelatnosti povezuje ju s brigom o učeniku. U kontekstu toga, F. Pediček (1967) koji se smatra utemeljiteljem razvojne pedagoške djelatnosti, navodi da su stručni suradnici direktna pomoć učenicima u rješavanju njihovih problema, naglašavajući pritom potrebu pružanja pomoći učenicima kroz savjetodavni rad i s njihovim roditeljima i učiteljima. Sklonost ovakvim promišljanjima dali su i D.G. Mortensen i A.M. Schmuller koji pedagoško vođenje vide kao ono koje odgovara potrebama učenika te A. Rozmarić, definirajući stručne suradnike kao specijaliste koji svojim znanjem i radom pomažu u radu nastavnika, približujući se tako potrebama i osobinama učenika (Staničić, 1989).

Nadalje, kroz određeno vrijeme područje djelatnosti stručnih suradnika usmjerava se na brigu o odgojno-obrazovnom procesu. Zakonom o osnovnoj školi iz 1964. godine (čl. 11), spominje se kako se školski pedagog uvodi u školu radi što uspješnijeg ostvarivanja odgojno-obrazovnih zadataka škole, proučavanja i unapređivanja odgojno-obrazovnog rada škole i radi pomaganja direktoru (gdje je učinjena strateška pogreška koja je uvjetovala podčinjavanje profesije, povezujući je isključivo s pružanjem pomoći ravnatelju). Da su stručni suradnici stručnjaci za pitanja nastave i odgojnog rada potvrđuje i V. Švajcer koji smatra da su stručni suradnici „specijalizirani stručnjaci koji surađuju s nastavnicima, pomažu im kod pripremanja i naučnme organizacije odgojno-obrazovnog procesa, kod izrade i primjene odgovarajućih nastavnih instrumenata i koji stručno analiziraju postignute rezultate škole u nastavi i odgojnom radu“ (Švajcer, 1969, prema Staničić, 1989:28).

Sljedeća kategorija u definiranju djelatnosti stručnih suradnika povezuje se s primjenom znanosti. Shodno tome, D. Viher naglašava potrebu primjene rezultata i spoznaja pedagoške znanosti u školi, što će dovesti do uspješnije i produktivnije prakse. L. Bognar smatra kako su školski pedagogi spona između teorije i prakse te da trebaju biti sposobni u sredini u kojoj djeluju primijeniti pedagošku znanost (Staničić 1989).

Humanistički pogled na ulogu i zadatke razvojne pedagoške djelatnosti vidljiv je u radovima V. Jurića koji smatra nužnim da se pobrinemo da u školi postoji pozitivno ozračje i da težimo unapređenju pedagoškog duha.

Sa stajališta temeljne riječi, odnosno termina, definicije razvojne pedagoške djelatnosti usko su povezane s poboljšanjem, pomoći, unapređivanjem, razvojem, racionalizacijom i osuvremenjivanjem. Isticanje unapređivanja odgojno-obrazovnog rada kao temeljne odrednice vidljiv je u radovima brojnih autora, poput P. Mandića i J. Milata koji se usmjerava na postojanje razvojno pedagoške službe „...koja će imati funkciju unutarnjeg pedagoškog razvoja i unapređivanja“ (Milat, 1978, prema Staničić, 1989:29).

Prva Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti iz 1986. godine, u definiranju rada stručnih suradnika, stavlja naglasak na razvojno-istraživačku i inovacijsku funkciju. Sukladno tome, „Razvojna pedagoška djelatnost je tim stručnjaka različitih profila kojoj je temeljna funkcija da anticipira, potiče, usmjerava razvoj i unapređuje cjelokupnu odgojno-obrazovnu djelatnost škole, na osnovi znanstvenih spoznaja, a u skladu s potrebama društva i ličnosti učenika“ (Staničić, 1989:30). Ovakva stajališta zastupljena su i u najnovijoj Konceptiji iz 2001.godine, dokumentu u kojem su jednoznačno definirana i razrađena sva bitna pitanja ostvarivanja razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika u odgojno-obrazovnoj praksi, pa tako i školskog pedagoga – cilj, zadaće, načela, funkcije, područja rada, nositelji, normativi te kodeks (Staničić, 2013).

Cilj razvojne pedagoške djelatnosti usmjeren je na predviđanje, osmišljavanje, poticanje, usmjeravanje razvoja odgojno-obrazovne djelatnosti u skladu s potrebama i razvojnim potencijalima djece. Nositelji razvojne pedagoške djelatnosti su stručni suradnici koji stvaraju optimalne uvjete za cjeloviti razvoj osobnosti, rješavanje problema djece, stvaranje potencijalnih odgojnih sredina, profesionalni rad djelatnika, obrazovanje roditelja za odgovorno roditeljstvo, unapređenje školskog i odgojno-obrazovnog ozračja te unepređenje kvalitetnih programskih, organizacijskih i materijalno-tehničkih uvjeta rada. Kada se govori o stručnim suradnicima, misli se na interdisciplinarni i timski rad stručnjaka – pedagoga, psihologa, stručnjaka edukacijskog-rehabilitacijskog profila, knjižničara i zdravstvenog radnika. „Svaka redovita osnovna škola koja ima do 180 učenika zapošljava 2 stručna suradnika od kojih jedan mora biti pedagog“ (MZOS, 2008, čl.14).

Prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu*, pedagog je „...najšire profiliran stručni suradnik. Sudjeluje u svim fazama odgojno-obrazovne djelatnosti, od planiranja i programiranja do vrjednovanja rezultata. On surađuje sa svim drugim sudionicima odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa u školi. Prati, istražuje i analizira nastavni rad, te predlaže načine i sadržaje za unaprjeđivanje i poboljšavanje nastave i cjelovitoga odgojno-obrazovnog rada u školi. Težište rada pedagoga je na pedagoško-didaktičkom području školskoga i nastavnog rada“ (MZOS, 2006: 18).

Razmatrajući trenutno prisutna stajališta o ulozi stručnih suradnika, moguće je uočiti svojevrsnu polarizaciju stavova – s jedne strane egzistiraju stajališta da su stručni suradnici nepotrebni, da samo predstavljaju nepotrebni trošak u školskom proračunu (mišljenje dijela prosvjetne birokracije koji nastoji ostvariti obrazovni standard uz što manje troškova) te da njihova uloga nije svrsishodna, dok je s druge strane naglašena potreba za stručnim suradnicima kao uvjeta za kvalitetno ostvarivanje školskog programa i imperativa suvremene škole. „Pripadnici obrazovne struke, koji temeljitije poznaju narav odgojno-obrazovnog procesa i važnost profesionalnog ostvarivanja školskog programa, smatraju da je jedan od najvažnijih uvjeta za unapređivanje rada škole postojanje i djelovanje tima specijaliziranih stručnjaka u funkciji poticanja internog razvoja“ (Jurić i sur., 2001:12).

2.3. Područja rada pedagoga

Školski pedagozi svojim djelovanjem nastoje ostvariti ciljeve i zadatke, postavljene radi postizanja kvalitete pedagoških procesa. Aktivnosti koje ostvaruju unutar odgojno-obrazovnih ustanova kategoriziraju se kroz područja rada, iz kojih je moguće uočiti i prepoznati ulogu pedagoga. Na područja rada kao bitnoj odrednici rada stručnih suradnika, sadržajno se usmjeravaju koncepcije razvojne pedagoške djelatnosti. Prvi službeni dokument koji je prikazao područja rada pedagoga na našim prostorima jest *Orientacioni program rada školskog pedagoga* (1968), gdje su područja rada kategorizirana kao:

- (1) Razvojno-pedagoška djelatnost u toku priprema za realizaciju odgojno-obrazovnog programa
- (2) Razvojno-pedagoška djelatnost u toku realizacije odgojno-obrazovnog programa
- (3) Razvojno-pedagoška djelatnost na valorizaciji odgojno-obrazovnog rada i postignutih rezultata
- (4) Stručno usavršavanje i permanentno obrazovanje
- (5) Bibliotečno-informacijska i dokumentacijska djelatnost
- (6) Ostali poslovi i zadaci

U sistematiziranju područja rada školskih pedagoga, postojali su različiti pristupi od strane različitih autora. Petrović (1976) razvrstava poslove pedagoga na: operativne (pedagog neposredno radi na određenim stručnim područjima), instruktivne (pedagog nekoga poučava ili osposobljava) i studijsko-analitičke, pri čemu pedagog analizira i istražuje fenomene iz područja svoga rada. Neki autori u definiranju područja rada pedagoga orijentiraju se na subjekte odgojno-obrazovnog procesa, zbog čega su poslovi pedagoga grupirani na one koje ostvaruje kroz suradnju s učenicima, učiteljima, roditeljima i stručnim tijelima. Rozmarić (1979) kao dominantna područja rada pedagoga ističe planiranje i programiranje rada škole, praćenje i unapređivanje nastave, rad s roditeljima, profesionalna orijentacija, zdravstvena i socijalna zaštita, savjetodavni rad s učenicima, rad na stručnom usavršavanju učitelja. Osim navedenih sistematizacija, postoji podjela poslova pedagoga s obzirom na faze radnog procesa – poslovi pripreme, rad na određenim aktivnostima, vrednovanje ostvarenih rezultata, unapređivanje (Ledić, Staničić, Turk, 2013).

Podrobnije obrazložena područja rada pedagoga nalazimo u *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti* iz 2001. godine. Područja rada sistematizirana su kroz sljedeće etape procesa rada:

(1) Priprema za ostvarenje plana i programa odgojno-obrazovne ustanove

Plan i program predstavlja instrument organiziranog djelovanja svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, a u svom sadržaju usmjeren je na postizanje ciljeva i zadaća kroz opće planiranje i organiziranje rada, izvedbeno planiranje i programiranje te ostvarivanje uvjeta za realizaciju programa. Opće planiranje i organiziranje rada temelji se na analizi prethodno ostvarenih planova i programa, utvrđivanju odgojno-obrazovnih potreba učenika, škole i okruženja te analizi odgojno-obrazovne situacije. Ovaj segment rada uključuje utvrđivanje kalendara aktivnosti, radnih smjena i zaduženja djelatnika, satnice za odgojno-obrazovni rad te izradu godišnjeg plana i programa rada škole.

Izvedbeno planiranje i programiranje podrazumijeva planiranje i programiranje rada škole i nastave, izvannastavnih aktivnosti te rada stručnih suradnika i stručnih tijela škole. Osim toga, uključuje planiranje praćenja razvoja i napredovanja učenika, profesionalne orijentacije, suradnje s roditeljima, pripremu individualnih programa za uvođenje pripravnika u samostalni rad te planiranje i programiranje javne afirmacije škole.

Ostvarivanje uvjeta za realizaciju plana i programa škole odnosi se na praćenje cjelokupnog rada škole i vrednovanje kvalitete rada i didaktičko-metodičkih uvjeta rada. Također, ovo područje djelovanja uključuje osiguravanje nastavne opreme, izradu nastavnih sredstva i pomagala, opremanje multimedijском tehnologijom, sudjelovanje u estetsko-ekološkom uređivanju prostora škole, poticanje učitelja za primjenu audio-vizualnih sredstava i informatičke opreme u nastavi.

(2) Neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu

Neposredno sudjelovanje u odgojno obrazovnom procesu predstavlja ključnu djelatnost školskih pedagoga. Ovo područje rada doprinosi upoznavanju i povezivanju pedagoga s ostalim odgojno-obrazovnim sudionicima, uvidu u konkretan odgojno-obrazovni rad, realizaciji planiranog, usmjeravanju i vođenju te unapređenju odgojno-obrazovnih procesa, pružanju stručne pomoći i podrške te, naposljetku, prepoznavanju uloge pedagoga, područja njegovog rada i formiranju mišljenja o njegovoj profesiji.

Neposredno sudjelovanje uključuje različita područja rada – praćenje i izvođenje odgojno-obrazovnog rada, upis učenika u prvi razred osnovne škole i formiranje razrednih odjela, savjetodavni rad stručnih suradnika, profesionalna orijentacija učenika, rad s učenicima s posebnim potrebama, uvođenje novih programa i inovacija te zdravstvena i socijalna zaštita učenika.

Praćenje i izvođenje odgojno-obrazovnog rada uključuje stručnu pedagošku i didaktičko-metodičku pomoć u ostvarivanju nastavnih planova i programa, praćenje realizacije dopunskoga i dodatnog rada, izbornih predmeta i izvannastavnih aktivnosti, sudjelovanje u izradi individualiziranih programa za darovite učenike i učenike s teškoćama u razvoju, pružanje stručne pomoći učenicima s teškoćama, rad u stručnim timovima te predlaganje načina za unaprjeđivanje kvalitete rada škole.

Upis učenika u prvi razred osnovne škole i formiranje razrednih odjela podrazumijeva formiranje povjerenstva za prijem učenika u prvi razred osnovne škole, utvrđivanje psihofizičke spremnosti djece pri upisu i utvrđivanje kriterija za formiranje razrednih odjela. Osim toga, ovo područje rada odnosi se i na upoznavanje učenika s izbornim programima te izvannastavnim aktivnostima te identifikaciju djece za dodatne i dopunske oblike rada.

Savjetodavni rad stručnih suradnika očituje se kroz individualno i skupno pružanje savjetodavne pomoći učenicima, roditeljima i učiteljima, razmatranje i predlaganje odgojno-obrazovnih mjera za sankcioniranje nepoželjnih ponašanja učenika te kroz individualni i skupni savjetodavni rad sa stručnjacima.

Profesionalna orijentacija učenika uključuje ispitivanje individualnih odgojno-obrazovnih potreba učenika, procjenjivanje njihovih sposobnosti i motivacije, upoznavanje učenika, roditelja i učitelja s mogućnostima nastavka školovanja s obzirom na potrebe tržišta rada te suradnju sa stručnim službama Zavoda za zapošljavanje i drugim relevantnim ustanovama. Također, u ovom se segmentu djelovanja pedagog usmjerava na održavanje predavanja za učenike i roditelje iz područja profesionalne orijentacije, predstavljanje ustanova za nastavak obrazovanja te vođenje dokumentacije o radu na profesionalnoj orijentaciji.

Rad s učenicima s posebnim potrebama odnosi se na identifikaciju učenika s posebnim potrebama, rad s učenicima, rad s odgojno zapuštenim učenicima i učenicima teških obiteljskih prilika, rad s učenicima koji doživljavaju neuspjeh, opservaciju i rad s učenicima s teškoćama u razvoju i s darovitim učenicima te praćenje njihova napretka i uspjeha.

Uvođenje novih programa i inovacija podrazumijeva upoznavanje nastavnika s novim metodama i oblicima odgojno-obrazovnog rada, osiguravanje uvjeta za uvođenje inovacija, poticanje na njihovu primjenu te pružanje pomoći, ohrabrivanje u ostvarivanju inovacija te njihovo vrednovanje.

Zdravstvena i socijalna zaštita učenika odnosi se na sudjelovanje u provođenju zdravstvenog odgoja i obrazovanja, podizanje zdravstvene kulture učenika i drugih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa, pomoć učenicima u ostvarivanju zdravstvene i socijalne zaštite, upoznavanje socijalnih prilika učenika, pomoć učeniku u ostvarivanju socijalno-zaštitnih potreba te uvažavanje i zastupanje prava učenika.

(3) Praćenje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa

Ovo područje rada odnosi se na evaluacijske procese unutar odgojno-obrazovne djelatnosti. Razlikujemo unutarnju ili pedagošku i vanjsku, odnosno institucionalnu evaluaciju. Unutarnja evaluacija obuhvaća stanje i razvoj škole kao organizacije i kao šireg socio-kulturnog okruženja u kojem se odvijaju procesi učenja i poučavanja. „U procesu unutarnjeg vrednovanja posebno se izdvaja tzv. „tekuće“ vrednovanje u odnosu na utvrđene ciljeve koji uključuju periodične, a posebno polugodišnje analize ostvarenih rezultata, te analize i izvješća o rezultatima na kraju nastavne/školske godine“ (Ledić i sur., 2013). Navedene analize potrebne su radi utvrđivanja mjera za unapređivanje odgojno-obrazovnog rada i razvoja odgojno-obrazovne ustanove. S druge strane, vanjska evaluacija definira položaj i status ustanove u užem i širem institucionalnom kontekstu te povezanost postavljenih ciljeva školskog sustava i ciljeva ustanove.

(4) Osposobljavanje i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika

Da bi se rad u odgojno-obrazovnoj ustanovi ostvarivao u skladu sa suvremenim spoznajama i odgovarao zahtjevima današnjice, sudionici odgojno-obrazovnog procesa trebaju se stalno stručno usavršavati i osposobljavati. Pedagog osim što sudjeluje u osobnom stručnom usavršavanju, potiče i brine o stručnim usavršavanjima ostalih odgojno-obrazovnih djelatnika. Prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* stručno usavršavanje je obveza neposrednih sudionika odgojno-obrazovne djelatnosti u školi i nastavi, a aktivnosti stručnih suradnika povezane su sa stalnim stručnim razvojem kroz planiranje i provedbu obveznoga stručnog usavršavanja učitelja i stručnih suradnika, praćenje i pružanje stručne

pomoći pripravnicima i učiteljima početnicima, suradnju sa stručnjacima i ustanovama koje prate odgojno-obrazovni sustav i onima koji se bave unaprjeđivanjem odgoja i obrazovanja, organiziranje i vođenje stručnih rasprava u školi, organiziranje i izvođenje oglednih nastavnih satova, angažiranje u odgovarajućim stručnim udruženjima te praćenje znanstvene i stručne literature (MZOS, 2006).

Osobno stručno usavršavanje pedagoga očituje se kroz pregled i analizu stručne literature, sudjelovanje u različitim oblicima stručnog usavršavanja koje za njih organiziraju nadležne prosvjetne institucije te suradnju s institucijama i pojedincima radi iznošenja primjera dobre prakse i njihove šire implementacije.

Stručno usavršavanje nastavnika od pedagoga zahtjeva pružanje pomoći u ostvarivanju planova usavršavanja, praćenje rada pripravnika i pružanje stručne pomoći, organiziranje stručnih rasprava te organiziranje predavanja i provođenje radionica vezanih uz unapređenje postojećih didaktičko-metodičkih pristupa.

(5) Informacijska i dokumentacijska djelatnost

Područje rada pedagoga, informacijska i dokumentacijska djelatnost, uključuje bibliotekarsko područje, dokumentacijsku djelatnost te korištenje i primjenu informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Aktivnosti koje obuhvaća ovo područje rada odnose se na nabavku znanstveno-stručnih časopisa, knjiga i druge literature, nabavku multimedijских izvora znanja, poticanje učenika, roditelja, učitelja na korištenje znanstvene i stručne literature te pružanje stručne pomoći učeniku i roditelju u korištenju literature. Nadalje, pedagog sudjeluje u uspostavljanju i razvijanju informatizacije škole te kreiranju i izradi tiskanih materijala za učenike, učitelje, roditelje, nastavni i školski rad. Osim navedenog, ovo područje rada pedagoga uključuje vođenje školske, pedagoške i nastavne dokumentacije te izradu i čuvanje učeničke dokumentacije (MZOS, 2006).

Uz navedenu kategorizaciju poslova, Vuković (2009) kao područje rada pedagoga dodaje provođenje akcijskih istraživanja i školskih projekata te stvaranje prepoznatljivosti škole. Ledić i sur. (2013) također stavljaju naglasak na istraživačku funkciju, budući da se istraživanje pojedinih fenomena koji se iskazuju kao pokretači ili ometajući čimbenici

kvalitete rada te trajno vrednovanje procesa i njihovih rezultata nalaze u funkciji unapređivanja rada.

Pregledom područja rada, s obzirom na nekadašnja određenja u različitim dokumentima i od strane različitih autora i suvremena shvaćanja i koncepcije, vidljiva je sličnost u sadržaju aktivnosti koje ulaze u područja rada pedagoga, samo što su imenovanja skupina poslova ponekad različito navedena. Ipak „...valja istaknuti da nepreciznost i nedosljednost u sistematiziranju sadržaja rada uvjetuju, osobito kod slabije upućenih, stanovite teškoće u shvaćanju uloge školskog pedagoga. Neupućeni, naime, smatraju kako različitost popisa poslova svjedoči tomu da pedagozi ni sami ne znaju što trebaju raditi. Zbrci doprinosi i razina razrade (od makro pristupa koji područje prikazuje nekoliko temeljnih aktivnosti, do mikro razrade koja područje prikazuje kao tisuću(e) aktivnosti)“ (Ledić i sur., 2013:19). Zbog ovakvih implikacija potreban je temeljni okvir, odnosno standardizirana struktura područja rada pedagoga koja bi trebala zajamčiti prepoznatljivost pedagoga kao stručnjaka.

2.4. Kompetencije školskog pedagoga

Svaka profesija osim stečenih teorijskih, stručnih znanja uključuje i njihovu primjenu u konkretnim situacijama. Sposobnost pojedinca da prepozna njihov doprinos u određenoj situaciji te da ih, shodno tome, upotrijebi na različite načine, možemo nazvati njegovim kompetencijama. Kompetencije uključuju teorijska znanja, psihološke procese i sustav vrijednosti koje pojedinac stječe iskustvom, odgojem i obrazovanjem (Ledić i sur., 2013).

U definiranju pojma *kompetencije* postoje višestruka određenja od strane različitih autora. Primjerice, onaj koji je kompetentan se definira kao „sposoban, onaj koji je upućen, koji zna, vrstan, osposobljen“ (Klaić, 1985:715, prema Staničić, 2001:2). Nadalje, Boyatzis (1993) definira kompetenciju kao unutarnju karakteristiku čovjeka koja je nedvojbeno povezana s radnim mjestom, a sastoji se od motivacije, sposobnosti, samopoimanja i socijalnih uloga, dok Muršak (2007) stavlja naglasak na sposobnost pojedinca da se suoči s izazovima koje mu postavlja radna i socijalna okolina. Bezinović (1993) određuje kompetenciju kao globalnu ili specifičnu subjektivnu percepciju (osjećaj, očekivanja, uvjerenje) pojedinca da je sposoban realizirati neke oblike ponašanja i postizati rezultate (učinke, ciljeve) kojima teži ili koji se od njega očekuju (Ledić i sur., 2013).

Školski pedagog u svojem profesionalnom djelovanju nastoji ostvariti cilj i zadaće razvojne pedagoške djelatnosti te sadržaje njegova rada, u čemu mu je osim stručnih znanja potrebno posjedovanje određenih sposobnosti, odnosno kompetencija. Istraživanje koje je proveo Staničić (2001) imalo je za cilj utvrditi kompetencijski profil „idealnog“ školskog pedagoga, prema prethodno definiranom hipotetičkom modelu poželjnog kompetencijskog profila školskog pedagoga. Uzorak je činilo 107 ispitanika, stručnih suradnika zaposlenih u osnovnim i srednjim školama s područja Primorsko-goranske, Istarske i Ličko-senjske županije. Spomenuti hipotetički model uključuje integraciju *osobne, razvojne, stručne, međuljudske i akcijske* kompetencije, a u daljnjem tekstu slijedi njihov detaljniji prikaz:

- *Osobna kompetencija* – karakteristična značajka doživljavanja, ponašanja i reagiranja pedagoga, a prepoznaje se u odlikama kao što su: marljivost, odlučnost, samopouzdanje, inicijativnost, inteligencija, iskrenost, povjerenje, odgovornost, komunikativnost.

- *Razvojna kompetencija* – podrazumijeva znanja vezana uz stvaranje vizije razvoja, uvođenje inovacija, korištenje tehnologije u funkciji razvoja, poznavanje potreba klijenata svoje ustanove. Također, ova kompetencija odlikuje se sposobnosti organiziranja rada te poznavanje upravno-pravnih osnova.
- *Stručna kompetencija* – uključuje znanja iz struke vezanih za unapređivanje procesa rada. Navedeno se odnosi na poznavanje organizacije pedagoškog procesa, programiranje i didaktičko oblikovanje nastavnog rada, poznavanje prosvjetnog zakonodavstva, umijeće analiziranja i vrednovanja rezultata odgojno-obrazovnog rada.
- *Međuljudska kompetencija* – vezana je uz znanja i sposobnosti u području međuljudskih odnosa. Uključuje poznavanje načela odvijanja međuljudskih odnosa, umijeće rješavanja konflikata, poznavanje poticajnog komuniciranja, umijeće motiviranja zaposlenih, prepoznavanje i uvažavanje individualnih vrijednosti, izbor odgovarajućeg stila vođenja i slično.
- *Akcijska kompetencija* – za razliku od prethodno navedenih kompetencija koje se vežu uz znanja ili značajke, akcijska se kompetencija odnosi na izravnu praktičnu aktivnost pedagoga u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje. To podrazumijeva osiguravanje uvjeta za ostvarivanje ciljeva odgojno-obrazovne ustanove, suradničko ponašanje, aktivno i konstruktivno sudjelovanje u rješavanju problema, poticanje na rad osobnim primjerom, vođenje prema određenoj viziji, priznavanje i uvažavanje doprinosa suradnika.

Ispitanici kompetencije idealnog pedagoga ne percipiraju kao izolirane, već kao međusobno povezane. Rezultati istraživanja potvrđuju valjanost hipotetičkog, teorijskog modela kompetencijskog profila školskog pedagoga. S obzirom na prethodno navedenu kategorizaciju kompetencija, idealni školski pedagog odlikuje se iskrenošću i dosljednošću u radu te komunikativnošću i pristupačnošću (osobne kompetencije). Također, on bi trebao znati kako se uvode inovacije u odgojno-obrazovni rad i poznavati doprinos informatičke tehnologije unapređivanju rada (razvojne kompetencije). Što se tiče stručnih kompetencija, pedagog bi trebao dobro poznavati kako se planira i programira rad te didaktička načela izrade i realizacije nastavnog plana i programa. Nadalje, idealni pedagog poznaje zakonitosti međuljudskih odnosa i načine poticanja nastavnika na bolji rad (međuljudske kompetencije),

te bi trebao biti otvoren prema drugim sudionicima u odgojno-obrazovnom radu, pokazati razumijevanje za njihove ideje i biti u stanju dati odgovarajući profesionalni savjet (akcijske kompetencije).

Zaključno, idealni pedagog definira se „...kao stručnjak kojemu je temeljna programska orijentacija da uvodi inovacije u odgojno-obrazovni rad, koji dobro poznaje programe koji se u školi realiziraju kao i načela njihova ostvarivanja, otvoren je, iskren i dosljedan u radu, a svoje suradnike umije slušati i dati kvalitetan profesionalni savjet (Staničić, 2001:18).

U istraživanju Ledić i sur. (2013), postavljena su tri temeljna istraživačka pitanja – kako školski pedagozi procjenjuju važnost kompetencija potrebnih za rad školskog pedagoga, kako procjenjuju doprinos visokoškolskog obrazovanja stjecanju pojedinih kompetencija te kako školski pedagozi procjenjuju doprinos programa stručnog usavršavanja stjecanju pojedinih kompetencija? U istraživanju su sudjelovali školski pedagozi, ukupno njih 508 na razini države.

U istraživanju je korišten upitnik koji je sadržavao određene skupine kompetencija. Uz pet skupina kompetencija koje je koristio Staničić u svom istraživanju, dodana je još jedna skupina kompetencija nazvana *kompetencije europske dimenzije u obrazovanju* (koje ispituju procjenu važnosti i osposobljenosti pedagoga za procese povezane s uključivanjem u europski obrazovni prostor). Anketni upitnik sadržavao je ukupno 41 kompetenciju, pri čemu rezultati upućuju na vrlo visoko procjenjivanje važnosti svih ponuđenih kompetencija, dok su najniže procijenjene kompetencije koje se odnose na europsku dimenziju u obrazovanju. Konkretnije definirano, za pedagoga je najvažnije biti osposobljen za provođenje savjetodavnog rada s učenicima, otvoren i empatičan, znati planirati rad škole, poznavati pedagošku dokumentaciju i biti osposobljen za rad s roditeljima. Najmanje je važno, prema odgovorima ispitanika, znati kako funkcioniraju ključna tijela Europske unije, poznavati postupak prijave na programe Europske unije, poznavati minimalno jedan strani jezik. Ipak, i navedene najniže procijenjene kompetencije, percipiraju se kao važne za rad školskog pedagoga.

Dok s jedne strane postoje visoke procjene važnosti kompetencija, s druge strane ispitanici su doprinos visokog obrazovanja stjecanju kompetencija ocijenili niskim, što upućuje na potrebu analiziranja i raspravljanja oko sadržajne osnove programa inicijalnog obrazovanja

pedagoga, prvenstveno se usmjerujući na (ne)povezanost programa s praksom i dostatnost poznavanja područja važnih za rad pedagoga.

Procjene doprinosa stručnog usavršavanja, u istraživanju su se pokazale nešto višim od procjene doprinosa visokog obrazovanja stjecanju kompetencija. Ispitanici s duljim radnim iskustvom značajno višim procjenjuju doprinos stručnog usavršavanja stjecanju kompetencija, što se na neki način podrazumijeva budući da su oni dulje vrijeme uključeni u programe stručnog usavršavanja, zbog čega i percipiraju njihovu vrijednost.

Ovo istraživanje još jednom potvrđuje potrebitost unapređivanja inicijalnog obrazovanja (s naglaskom na usvojenost praktičnih znanja) i stručnih usavršavanja, kao doprinos stjecanju kompetencija nužnih za obavljanje poslova pedagoga. Osim toga, procjenama o važnosti pojedinih kompetencija, od strane ljudi koji već ostvaruju svoju profesionalnu ulogu pedagoga, doprinosi se pobližem definiranju i upotpunjavanju kompetencijskog profila školskih pedagoga.

2.5. Unapređivanje odgojno-obrazovnog rada

S obzirom na zahtjeve suvremenog društva, škola nastoji mijenjati postojeća stanja u svrhu postizanja napretka i uspjeha. U tim nastojanjima potrebno je kontinuirano usavršavanje i unapređenje odgojno-obrazovnog rada, ne bi li se tako osigurala kvaliteta u radu. Kada spominjemo kvalitetu, onda bismo takve škole mogli opisati kao one koje se prepoznaju po ostvarenim ciljevima i rezultatima rada, koje stvaraju prepoznatljive programe i u kojima egzistiraju uspješni odnosi. Bit promjena nalazi se u shvaćanju škole kao mjesta gdje učenici i nastavnici zadovoljavaju svoje potrebe, gdje je kvalitetan rad temeljni cilj škole, a u školama se upravlja voditeljski (Glasser, 1994).

Kvaliteta upućuje na stalno napredovanje i traženje boljeg, a nikako ne na zadovoljavanje postojećim stanjem. „Kada nam je jedna od glavnih vrijednosti potpuna kvaliteta rada, držat ćemo ne samo do kvalitete učenja i poučavanja, nego i do kvalitete svoje profesije, svojega življenja i odnosa prema ostalim ljudima“ (Vuković, 2009:209).

Školski pedagozi imaju važnu ulogu u pripremanju, ostvarivanju i vrednovanju cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada škole. Prije svega, pedagog treba raditi na osobnom usavršavanju, a potom u okviru svojih zadaća u školi djelovati na sve subjekte odgojno-obrazovnog rada. Prema Vuković (2009) unapređivanje rada školskog pedagoga osobito je važno na područjima:

- međuljudskih odnosa
- osobnog i profesionalnog razvitka
- upravljanja nastavnim i ostalim procesima
- organizacijske učinkovitosti

U kontekstu navedenih međuljudskih odnosa, kao području za unapređenje rada, pedagog nastoji pridonijeti stvaranju demokratskih odnosa u školi i njihovom osnaživanju. To podrazumijeva promjenu cjelokupnog školskog ozračja koje se od ozračja utemeljenog na autoritetu mora transformirati u suradničko i partnersko ozračje. Tek ono omogućuje stvaranje škole kao zajednice koja skrbi o osjećajima i potrebama svih članova, što omogućuje stvaranje snažnijeg osjećaja pripadnosti školi, uspješniju interakciju i komunikaciju, timski rad te općenito stvaranje osjećaja za zajednicu u školi (Jurić i sur.,

2001). Navedeno upućuje na potrebitost izgradnje sustava međuovisnih veza i odnosa koji se temelje na sinergiji i povjerenju.

Osobni i profesionalni razvitak, uz međuljudske odnose, spada u temeljne odrednice unapređenja rada. Da bi se mogla unapređivati kvaliteta rada svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, pedagog treba početi od osobne motivacije za rad, vlastitog stručnog usavršavanja, prihvaćanja odgovornosti za vlastite postupke i jačanja kompetencija, što će rezultirati osobnim i profesionalnim razvitkom. Cilj je pronalaženje novih ideja i njihovo ostvarivanje u odgojno-obrazovnoj sredini. Profesionalnost pedagoga prepoznaje se po razini njegova poznavanja znanosti i znanstvenih disciplina iz svojeg područja, kao i poznavanju metodologije, metodike, procedura, tehnika i raspolaganja odgovarajućim instrumentima, što mu jamči kvalitetno ostvarivanje funkcija i pridonosi unapređivanju prakse (Staničić, 2006, prema Vuković, 2009).

Upravljanje i vođenje u velikoj mjeri karakterizira djelatnost pedagoga, zbog čega se on sam često nalazi u ulozi koordinatora među sudionicima odgojno-obrazovnog rada – učenika, učitelja i ostalih dionika. „Vođenje je utjecaj na ljude koji ih treba navesti da promijene svoja stajališta i smjer ponašanja, što znači da je to proces u kojemu osoba utječe na druge, inspirira, motivira i usmjerava njihove aktivnosti u smjeru ostvarenja ciljeva“ (Jurić, 2007:301). Pedagoško vođenje služi kao sredstvo uspostavljanja kontakta i pružanja odgovarajuće pomoći svim subjektima odgojno-obrazovnog procesa. Prema Enciklopedijskom rječniku pedagogije „vođenje je komponenta odgoja u kojoj prevladava odgajateljeva rukovodeća uloga te on vodi odgajanika svojim osobnim primjerom i idejnim utjecajima, ne sputavajući ga u razvoju već oslobađajući njegovo samostalnije postupanje“ (prema Staničić, 2000:141).

Staničić (2000) u svom istraživačkom radu, vezanom uz vođenje odgojno-obrazovne djelatnosti, naglašava kako se vođenje povezuje i u najvećoj mjeri ovisi o subjektima odgojno obrazovnog procesa, a reflektira se na učenike. Shodno tome, učenikov položaj u odgojno-obrazovnom procesu, zadovoljavanje osobnih interesa i afiniteta, zadovoljstvo školskim ozračjem, mogućnost savjetovanja s nastavnicima i stručnim suradnicima te zadovoljstvo nastavnim i stečenim znanjem utjecajni su čimbenici koji su povezani s vođenjem. Također, istraživanjem je potvrđeno da se znanja za uspješno vođenje mogu integrirati u model od pet

kompetencija, od koji su najistaknutije razvojne kompetencije (s naglaskom na međuljudske odnose).

Organizacijske sposobnosti školskog pedagoga, kao posljednje navedene odrednice unapređenja rada, iskazuju se kroz sve aktivnosti koje su predviđene godišnjim planom i programom rada. Kvalitetna organizacija rada producira uspješnu realizaciju zajedničkih aktivnosti. Stalno učenje, napredovanje i razvitak sposobnosti dovodi do stvaranja organizacijske produktivnosti. Dobar organizacijski rad podrazumijeva određena znanja. Za učitelja i stručnog suradnika neophodno je posjedovati znanja o sadržaju poučavanja, strategijama poučavanja, nastavnim sredstvima i pomagalicama te znanjima o organizaciji različitih nastavnih situacija. U kontekstu navedenog, zadaća pedagoga odnosi se na razvijanje odgovornosti, kreativnosti, komunikacije i motivacije za zajednički uspjeh u organiziranju odgojno-obrazovnih aktivnosti u školi kod svojih suradnika (Vuković, 2009).

Unapređenje odgojno-obrazovnog rada za pedagoga (ali i ostale sudionike odgojno-obrazovnog procesa) producira nekoliko imperativa – stvaranje prepoznatljivih i dostižnih ciljeva, kreiranje osobne vizije, razvijanje slike o sebi i odgovornosti za vlastite postupke, jačanje odnosa temeljenih na razumijevanju, empatiji i poštovanju, težnja ka timskom radu i kreativnoj suradnji, ostvarivanje postavljenih zadaća radi unapređivanja kvalitete svih sudionika u odgojno-obrazovnom radu, preuzimanje inicijative, prihvaćanje izazova, pomoć drugima da prihvate promjene, težnja za kontinuiranim napredovanjem te osobnim i profesionalnim razvitkom.

Istraživački rad stručnih suradnika u funkciji unapređivanja odgojno – obrazovnog rada

Obrazovanje i oblici poučavanja u tradicionalnim školama svoju su utemeljenost pronašli u dominantnoj ulozi učitelja, međutim, novija shvaćanja suvremene škole pokazuju (ili bi barem trebala) odmak od tradicije i nečega što bismo mogli nazvati pomalo „zastarjelim“. Suvremena škola pruža različite oblike i metode rada, učenici postaju istraživači koji učeći istražuju i istražujući uče. Osim toga, nastavnici i stručni suradnici kao nositelji istraživanja ili suradnici u istraživanju, značajno mogu poboljšati odgojno - obrazovni proces, kao i kvalitetu cjelokupnog rada škole.

Istraživački rad stručnih suradnika, ali i učitelja u školama zahtjeva veliku požrtvornost, upornost i želju da se postignu određene promjene. Ipak, s njihove je strane bitno ne samo prepoznati problem, već i ukazati na mogućnost promjene, inovacije, načina na koji se može dovesti do poboljšanja. Potrebno je raspravljati i istražujući doći do koraka koji će dovesti do promjene. "Kolikogod učitelji bili spremni na promjene, problemi i pitanja koja se javljaju nakon povratka u svoj profesionalni kontekst, najčešće ne nailaze na odgovore niti na mogućnost daljnje rasprave" (Bognar, 2009: 2).

Uzimajući u obzir promjene (inovacije) koje konstantno utječu na cjelokupnu školsku klimu, kao i istraživačku funkciju kojom se iste mogu spoznati, odgojno - obrazovnu ustanovu mogli bismo definirati kao „inovativnu organizaciju koja uči“. „Istraživačka funkcija razvojne pedagoške djelatnosti ostvaruje se kao temeljna djelatnost učenja te s ciljem da se steknu spoznaje o promjenama (inovacijama) koje će pridonijeti podizanju kvalitete razvoja djece, učitelja i ustanove u cjelini te načinima ostvarivanja tih promjena“ (Jurić i sur., 2001: 31). O ovakvoj istraživačkoj funkciji možemo govoriti upravo zbog postojećih stavova da je učenje specifičan oblik istraživanja, s doživljavanjem učitelja kao „akcijskog istraživača“, da se razvoj može ostvariti istraživanjem i promjenama, kako institucionalnim, tako i organizacijskim (Jurić i sur. , 2001).

Istraživanja koje svoje djelovanje najvećim dijelom implementiraju u praksi jesu takozvana akcijska istraživanja (Action Research). "Odnose se na istraživanja procesa mijenjanja nastavne prakse. Takva se istraživanja katkad zovu i razvojna istraživanja" (Mužić, 1977, prema Bognar i Matijević, 1993: 61). Ona su u najvećoj mjeri namijenjena istraživanju kompleksnih situacija unutar učionice, a njihov je značaj za unapređenje odgojno - obrazovnog procesa iznimno vrijedan, upravo zbog oslanjanja na konkretno, na praksu, na istraživački proces koji nudi rezultate značajne za pedagoško djelovanje. Akcijska istraživanja pružaju novu mogućnost suradnje učitelja i stručnih suradnika pedagoga koji mogu biti inicijatori istraživanja, suistraživači i/ili kritički prijatelji tijekom istraživanja.

Ideja o akcijskim istraživanjima pojavila se 40-tih godina u Sjedinjenim Američkim Državama. Dva istaknuta znanstvenika tog vremena – John Collier i Kurt Lewin su svaki u svom području djelovanja osvijestili značaj istraživanja koja su trebala omogućiti praktičarima evaluaciju svoje prakse (Neilsen, 2006; McNiff i Whitehead, 2006, prema Bognar, 2009: 195). U to

vrijeme znanstvenim istraživanjima su se bavili samo profesionalni istraživači, dok su praktičari imali ulogu dobrog izvora podataka ili sudionika u eksperimentima. Do značajnije primjene akcijskih istraživanja u školama dolazi tek krajem dvadesetog stoljeća kada sve više postaje jasno kako neka provedena istraživanja ne mogu u značajnijoj mjeri doprinijeti promjenama u školama. "Originalna rješenja za probleme s kojima se učitelji svakodnevno susreću u svom djelovanju vrlo rijetko dolaze iz akademskih ustanova ili instituta koji se bave istraživanjem, već ih najčešće osmišljavaju sami praktičari" (Bognar, 2009: 196).

Postoje brojna određenja akcijskih istraživanja u odgoju i obrazovanju, a jedno od njih je Cunninghamovo, koji akcijsko istraživanje definira kao istraživanje koje izvode članovi neke organizacije uz pomoć vanjskih savjetnika (svi zajedno su akcijsko - istraživačka skupina), koje naglašava značenje grupne dinamike i društvenih snaga, kojem je namjera mijenjanje ponašanja (u tom se procesu slijedi planiranje, izvođenje i evaluacija), te u kojem članovi sudjeluju u istraživanju i akciji (Bognar, Matijević, 1993). D. Gabel definira akcijsko istraživanje kao "...neformalno, kvalitativno, formativno, subjektivno, reflektivno i iskustveno istraživanje u kojem se svi pojedinci, uključeni u izučavanje, međusobno poznaju i surađuju" (Gabel, 1999, prema Bognar, 2007:3).

Akcijno istraživanje je istraživanje „u hodu“, uz neposredno pedagoško djelovanje, a vrijedni se rezultati postižu kada se ravnopravno u istraživačkoj i pedagoškoj akciji, uz suradnju i uvažavanje, nađu stručnjaci za pedagoško djelovanje u praksi i stručnjaci za metodologiju istraživanja (Bognar, Matijević, 1993). Akcijska istraživanja podrazumijevaju aktivno sudjelovanje svih zainteresiranih sudionika, pri čemu ne može biti odvojena uloga istraživača i onih na kojima se istraživanje provodi, već svi sudionici sudjeluju u svim etapama istraživanja.

Uloga stručnih suradnika u istraživačkom radu

Istraživačka djelatnost stručnih suradnika uvelike doprinosi radu i unapređenju škole, što rezultira razvojem, ne samo odgojno - obrazovnog procesa, već i subjekata koji su njegovi sastavni dijelovi.

Prema Mužiću (2001) potrebno je slijediti nekoliko koraka:

1. Izbor problema istraživanja – predstavlja detaljniju analizu pedagojske problematike, u smislu popunjavanja „praznina“ koje unutar takve problematike postoje, a koje zahtijevaju

osvrt (traženje rješenja za određeni problem) i popunjavanje istraživačkim rezultatima. Ono o čemu bi se svakako dalo polemizirati jest kako, u uvjetima kada su financijske ili kadrovske mogućnosti ograničene, ili kada je pak smanjen interes za određeno područje/ problem, naći optimalna rješenja?

2. Izrada projekta – predstavlja fazu u kojoj treba predvidjeti sve pojedinosti istraživanja. Projektom se određuje metodološki okvir istraživanja, hoće li se istraživanje usmjeriti na deskripciju pojave ili na traženje uzročno posljedičnih veza. U projekt, također, ulaze i svi problemi konkretnog tijeka istraživanja.

3. Nabavka izvora (dokumentacije) i/ili nabavka ili izrada instrumenata prikupljanja empirijskih podataka i njihova primjena – nakon što je odabran predmet istraživanja, te izrađen njegov nacrt, slijedi prikupljanje dokumentacije, čiji bi sadržaj mogao odgovarati rješenju problema istraživanja. Ono na što u ovoj fazi istraživačkog rada posebno treba pripaziti jest vjerodostojnost, odnosno, valjanost izvora, da bi i svaka sljedeća faza, kao i cjelokupan rad, mogao imati odlike istog.

4. Analiza prikupljenih podataka – faza u kojoj se cjelokupna dokumentacija stavlja u kontekst problema istraživanja, nakon čega se vrši selekcija istih. Shodno tome, neki od izvora pripadnu eliminaciji zbog nedovoljnog sadržajnog bogatstva ili neadekvatnosti u odnosu na predmet koji se istražuje, dok, s druge strane, neki od prikupljenih izvora prema mišljenju istraživača adekvatni za obradu teme i sadržajno se mogu ukomponirati u istraživanje.

5. Interpretacija rezultata – svrha istraživanja u pedagogiji je u dobivanju rezultata koji će se interpretirati s obzirom na njihovu relevantnost za unapređivanje pedagoške prakse. Interpretacija može biti točna u smislu njezine objektivnosti, međutim, ako interpretacija implicira i prijedlog za praktičnu primjenu dobivenog rezultata, subjektivnost je vrlo često neophodna. Interpretacija tada u značajnoj mjeri može ovisiti o sustavu pedagoških i općedruštvenih vrijednosti onoga tko interpretira.

6. Praktična primjena rezultata za unapređivanje pedagoške prakse – dobivenim rezultatima istraživanja stvoreno je potencijalno okružje za praktičnu primjenu u pedagoškoj praksi. Rezultatima se može ukazati na mogućnost popunjavanja „praznina“, spomenutih u prvoj fazi, na konstruktivno djelovanje stručnih suradnika za unapređenje razvojne pedagoške djelatnosti.

U ostvarivanju akcijskog istraživanja važnu ulogu imaju kritički prijatelji. Kritički prijatelj je „osoba od povjerenja koja postavlja provokativna pitanja, pronalazi podatke koji se zatim ispituju na razne načine i nudi kritiku rada kao prijatelj. Kritički prijatelj nastoji u potpunosti razumjeti kontekst nečijeg djelovanja i rezultate koje neka osoba ili grupa želi postići. On je pobornik za uspjeh nečijeg rada“ (Costa i Kallick, 1993:50, prema Šimić, 2010:10).

Za razliku od savjetnika, kritički prijatelj je prije svega učiteljev prijatelj koji je zainteresiran za njegovo napredovanje. Razmjenjujući informacije o nastavnoj praksi i težnjom za zajedničkim vrijednostima, istraživač i kritički prijatelj stvaraju kooperativni odnos koji vodi unapređenju odgojno-obrazovnog rada. „U našim uvjetima stručni suradnici, posebno pedagozi mogu preuzeti ulogu kritičkog prijatelja učiteljima u ostvarivanju njihovih akcijskih istraživanja“ (Bognar, 2005: 3). Pedagog posjeduje stručno pedagoško obrazovanje, iskustvo suradnje u nastavnim procesima, otvorenost i spremnost na suradnju, znanja kojima usmjerava djelovanje nastavnika. Također, kao kritički prijatelj ima mogućnost čestih posjeta nastavi kako bi sustavno prikupljao podatke, nakon čega može biti od velike pomoći nastavniku u evaluaciji planiranih aktivnosti.

Istraživački rad pedagoga potrebno je poticati i ostvarivati. „U okviru permanentnog usavršavanja potrebno je osposobljavati pedagoge za znanstvenoistraživački rad, individualni istraživački napor pedagoga proširiti povezivanjem u timove, razviti terenska razvojna istraživanja i dati određenu pomoć pedagozima za istraživački rad“ (Vrgoč, 2000:12).

Uloga nastavnika u istraživačkom radu

U početku se smatralo kako učitelji nisu u dovoljnoj mjeri osposobljeni za samostalno ostvarivanje akcijskih istraživanja pa su ona podrazumijevala suradnju profesionalnih istraživača i praktičara. Suvremeni pristupi akcijskim istraživanjima sve više praktičare vide u ulozi samostalnih istraživača, a ne samo sudionika u akcijskim istraživanjima. Akcijsko istraživanje omogućuje učiteljima da zajedno sa svojim učenicima unaprijede bitne aspekte svog svakodnevnog djelovanja. "Na taj način učitelji postaju u pravom smislu profesionalci koji ne vode računa samo o organizaciji nastave, već su u stanju sagledati svoje djelovanje u

širem društvenom kontekstu vodeći računa o povezivanju teorije i prakse te pronalaženju odgovarajućih rješenja" (Bognar, 2009: 196).

Svako istraživanje nastoji pronaći odgovore na postavljena pitanja ili hipoteze. Međutim, svrha akcijskog istraživanja nalazi se u otvaranju novih perspektiva, a ne u davanju gotovih odgovora. Učitelji akcijskih istraživanja u svojim bi izvještajima trebali navesti što vide kao razvojnu perspektivu svojega projekta te na taj način privući nova istraživanja, ostavljajući iza sebe otvorena pitanja kojima bi se ostali mogli baviti. "U tom smislu učitelji – akcijski istraživači postaju zaista agenti promjena koji posjeduju četiri osnovna kapaciteta: postavljanje osobne vizije, cjeloživotno istraživanje, profesionalno umijeće i suradnju" (Stager i Fullan, 1992, prema Bognar, 2006: 66).

2.5.1.3. Uloga učenika u istraživačkom radu

Uvođenje učenika u istraživački rad postaje sve aktualnija tema. "Pod istraživačkim radom razumijevat ćemo spoznajni stil rada u kojem učenici samostalno ili uz nastavnikovu pomoć dolaze do željenih obavijesti, rješavaju neki problem služeći se pri tome odgovarajućim, njima primjerenim, znanstvenim metodama i postupcima" (Kranjčev, 1985:5).

Istraživački rad učenika određuju neke karakteristike, poput toga da radom rukovodi nastavnik, u radu se izmjenjuju nastavnikovo poučavanje i samostalni učenikov rad, nastavnikov cilj je osposobiti učenika za istraživanje, metodologija istraživanja je određena elementima pedagoškog procesa i različito od znanstvenika, učenici će otkrivati uglavnom ono što je znanosti već poznato.

Uloga učenika u istraživačkom procesu je, da pomoću određenih metoda i postupaka, teorijski ili praktično rješava neki problem te da otkriva nešto novo. Otkrivanje novog donosi učenicima višestruku korist: dolaze do željenih informacija, uče načine dolaženja do njih, osposobljavaju se za samostalan rad.

Istraživačka funkcija jedna je od funkcija odgojno-obrazovnog procesa čijim se ostvarivanjem dolazi do mijenjanja postojećeg stanja, uvođenja inovacija, s ciljem pronalaska boljeg i kvalitetnijeg funkcioniranja odgojno-obrazovnog rada. U akcijskim istraživanjima praktičari nastoje unaprijediti odgojnu praksu, pri čemu se izdvajaju uloge stručnih suradnika kao inicijatora, suistraživača i suevaluatora u istraživačkim procesima.

2.6. Odrednice profesije (i profesionalnosti) školskog pedagoga

Kada govorimo o profesiji, vrlo se često u definiranju termina oslanjamo na zanimanja kojima se ljudi bave. Također, profesija se često povezuje s nečim što je profesionalno, pri čemu se naglašava kako je neki posao dobro, zalački obavljen zbog stečenih specijaliziranih znanja i umijeća. Moguće je uočiti kako postoje vrlo srodni pojmovi profesiji – *zanimanje*, koje se određuje kao djelatnost koju čovjek svakodnevno obavlja s ciljem osiguranja sredstava za život, odnosno, kao praktična primjena znanja i vještina stečenih obrazovanjem i *zvanje*, što označava obrazovanje, više ili manje specijalizirano koje je pojedinac stekao u toku svog školovanja (Šporer, 1990).

Termin *profesija* uvjetuje nekoliko određenja. U Pedagoškoj enciklopediji (1989) navodi se kako se profesija najčešće koristi kao sinonim za zanimanje (iako ne baš potpuno opravdano). Podrazumijeva osposobljenost (stručnost), područje djelatnosti u kojem je netko prema društvenoj podjeli rada raspoređen te radne zadatke koje netko obavlja u okviru određenog područja rada (struka). Iz njene utemeljenosti na univerzitetu, proizlazi i jedna od bitnih karakteristika profesije – visokoškolsko obrazovanje kao kriterij za prepoznavanje profesionalnog statusa nekog zanimanja. Cindrić (1995:25) profesiju karakterizira kao „pojam koji podrazumijeva nositelje profesionalnog znanja, profesionalne stvaratelje i inovatore“. Anić i Goldstein (1999:1037) određuju profesiju kao „glavnu djelatnost za koju tko ima određenu spremu i kojom zarađuje za život; zanimanje“, profesionalac je „onaj koji se bavi nekim poslom kao stalnom profesijom; onaj koji svoj posao obavlja savjesno, vješto i temeljito“. Hrvatska enciklopedija sadržava određenje profesije kao zanimanja koje ima, više ili manje specificiran, monopol nad nekim kompleksnim dijelom znanja i praktičnih vještina za koje je potrebno dugotrajno školovanje, tzv. visoko obrazovanje te tako postaje prepoznatljivo u društvu. Zanimanje postaje profesijom kada do određenoga stupnja razvije i sistematizira sklop teorijskih znanja i tehnika za davanje određene stručne usluge (Ravlić, 2012).

Profesionalno bavljenje određenim poslom podrazumijeva specijalizirano znanje, umijeća i vještine. Shodno tome, postoje različiti profili stručnjaka koji specijalistička znanja stečena tijekom studija implementiraju u područjima kojim se bave. Oni se, dakle, bave određenom profesijom. U kontekstu školskih pedagoga, možemo reći da su oni „profesionalci koji imaju

specijalistička znanja i umijeća stečena tijekom studija, koja su usavršavana u dnevnoj pedagoškoj praksi. Zbog toga je, kao i drugi profesionalci, stručnjak za svoje radno područje pa ima pravo na monopol u obavljanju određenih poslova koji su uključeni u ostvarivanje njegove uloge, a precizirani u programu rada škole“ (Ledić i sur., 2013:26).

Svaka profesija određena je nekim značajkama. Šporer (1990) i Cindrić (1995) definiraju odrednice profesije (pa tako i profesije školskih pedagoga):

- razvijenost njezinih teorija i tehnologija
- pravo na stručnu ekspertizu (monopol)
- prepoznatljivost u društvu
- organiziranost
- profesionalna etika

Profesiju odlikuju nositelji profesionalnog znanja, profesionalni stvaratelji i inovatori, ali i visoka razvijenost njezinih sastavnica (Cindrić, 1995). Zanimanje, kao i profesija, sadržava ove odrednice, međutim „razliku između zanimanja i profesije treba tražiti u razini razvijenosti (izraženosti) pojedinih odrednica. Ta je razvijenost znatno viša u profesija“ (Ledić i sur., 2013:26). Postavlja se pitanje: koliko je profesija školskih pedagoga razvijena kroz navedene odrednice?

(1) Razvijenost teorija i tehnologija profesije školskog pedagoga

Svaka profesija svoje utemeljenje pronalazi na sklopu teorijskog znanja, odnosno u znanstvenim disciplinama. Budući da se u profesijama implementiraju znanja iz nekoliko znanstvenih područja, one imaju obilježje interdisciplinarnosti. U pedagogiji su relevantne discipline kao što su opća pedagogija, didaktika, školska pedagogija, razvojna i edukacijska psihologija, metodika rada pedagoga. U području svake od navedenih disciplina postoji širok opus stručne i znanstvene literature, što implicira činjenicu da je u kontekstu razvijenosti teorija profesije školskog pedagoga stanje zadovoljavajuće i da su one dobro razvijene.

Razvijenost tehnologija očituje se kroz poznavanje i primjenu odgovarajućih instrumenata, potrebnih za kvalitetno ostvarivanje uloge pedagoga. U skladu s navedenim, valja naglasiti

kako je u pedagoškoj praksi prisutan svojevrsni deficit instrumenata za rad. Pedagog prikuplja podatke kroz promatranje, anketiranje, testiranje, razgovor, procjenjivanje, bez određenije definiranih instrumenata za rad. „Nedostaje u osnovni „alat“ koji bi ga učinio vjerodostojnim profesionalcem za pedagošku razvojno-savjetodavnu djelatnost u odgojnoj i obrazovnoj ustanovi“ (Ledić i sur., 2013:27).

(2) Pravo školskog pedagoga na stručnu ekspertizu (monopol)

Jedna od karakteristika profesije je monopol nad vršenjem određene djelatnosti. Kroz takav monopol profesija osigurava da se poštuju temeljni principi struke (Šporer, 1990). Praktična osposobljenost za primjenu stečenih teorijskih spoznaja dijele profesiju od zanimanja (kao niže razine bavljenja određenom strukom) i od drugih profesija. Na taj način formira se pravo na monopol, na stručnu ekspertizu u određenom stručnom području.

Monopol koji profesije imaju nad nekim stručnim područjem, na državnoj razini regulira se zakonodavstvom. Prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama*, poslove stručnog suradnika može obavljati osoba koja je završila diplomski sveučilišni studij odgovarajuće struke i ima pedagoške kompetencije (MZOS, 2011, čl.105).

Ipak, osvrnemo li se na nekadašnju zakonsku regulativu, vidljiva je mogućnost zapošljavanja nastavnika na radna mjesta pedagoga. Dozvolu za takav način odnošenja prema profesiji pedagoga dao je *Pravilnik o stručnoj spremi i pedagoško-psihološkom obrazovanju nastavnika u srednjem školstvu*. Shodno tome, poslove pedagoga mogli su obavljati nastavnici bez odgovarajućeg pedagoškog obrazovanja. Pedagozi su kao nezaposleni stručnjaci čekali na svoja radna mjesta koja su popunjavana nestručnim kadrovima, što je višestruko utjecalo na narušavanje monopola nad profesijom. Utvrđeno je kako je u jednom trenutku čak svaki treći zaposleni na radnom mjestu pedagoga u srednjim školama bio nestručnjak, tj. nije bio kvalificiran za poslove školskog pedagoga (Staničić, 2000). Profesionalne odrednice pedagoga na taj su način dovedene u pitanje, a spomenute su okolnosti pridonijele narušavanju ugleda profesije školskih pedagoga.

(3) Prepoznatljivost profesije školskog pedagoga u društvu

Kada govorimo o prepoznatljivosti profesije u društvu, nerijetko je povezujemo s pojedincima koji se određenom profesijom i predstavljaju. Podatak o poslu, zanimanju ili profesiji kojom se pojedinac bavi, jedna je od bitnih informacija u njegovu predstavljanju. Društvo tako kreira sliku o radu pojedinca, mjestu u društvenoj podjeli rada, obrazovanju koje je pojedinac stekao te njegovom položaju u socijalnoj strukturi (Šporer, 1990). Navedeno upućuje na činjenicu da se pripadnost određenoj profesiji jasno prepoznaje u društvenim okvirima, što je jedna od bitnih odrednica svake profesije.

Stupanj po kojem se profesije prepoznaju je različit. Na to može utjecati činjenica tko su korisnici usluga profesije. Tako su neke profesije lako prepoznatljive od svakog člana zajednice jer njihove usluge ljudi masovno koriste (kao što je, na primjer, liječnička profesija). Također, prepoznatljivost profesije uvjetuje njihova „starost“. Sukladno tome, tradicionalne profesije nesumnjivo su prepoznatljivije, dok se o nekim profesijama još informira i stvara slika.

Uzimajući u obzir prethodno navedenu tezu da je predstavljanje stručnjaka njihovom profesijom jedan od temeljnih čimbenika njihove prepoznatljivosti, postavlja se pitanje: na koji je način pedagog, kao stručnjak u svom području, prepoznatljiv u društvu? Njegovo područje rada često je od strane javnosti nedefinirano. Postoji generalna slika o pedagogu kao nekoga tko je povezan s odgojem i obrazovanjem te nekoga kome „zločesta“ djeca idu na razgovor. Nastavnici ga često percipiraju kao osobu koja im dolazi u nadzor i zahtjeva nešto novo u radu. Također, nerijetko se događa da i učenici najčešće definiraju pedagoge u kontekstu rješavanja konflikata, kao te kao one koji kontroliraju disciplinu. Zbog nedovoljno definiranih odrednica profesije pedagoga, njihova je prepoznatljivost u društvu niska. Ono što bi moglo utjecati na progresivan iskorak po tom pitanju, svakako je, prije svega, aktivacija samih pedagoga.

Ledić i sur. (2013) naglašavaju potrebu intenzivnije komunikacije s učenicima, roditeljima, nastavnicima, ravnateljem te organizacijama i ustanovama u zajednici o pedagoškim temama i povezivanja s dostignućima iz svojih znanosti (čime bi se pridonijelo prezentiranju vlastite stručne razine i profesionalnih kompetencija). Također, pedagozi bi se trebali usmjeriti na predstavljanje svog radnog područja, programa, ciljeva i rezultata rada te bi trebali ostvariti veći angažman oko pokretanja zajedničke suradnje sa svim dionicima u odgojno-obrazovnom okruženju, kako bi se suradnja razvila i dobila svoj kontinuitet (Lukaš, Gazibara, 2010).

(4) Organiziranost kao odrednica profesije školskog pedagoga

Stupanj organiziranosti profesije očituje se kroz nekoliko kriterija (Šporer, 1990:28):

- stupanj organiziranosti institucije za profesionalno obrazovanje
- tipovi organizacija u kojima se profesije najčešće zapošljavaju
- organiziranost profesionalnih udruženja

Obrazovanje za pojedinu profesiju pojedinci stječu na visokoškolskim institucijama. „Trajanje studija, struktura usvojenog znanja i osposobljenost za njegovu učinkovitu primjenu naznačajniji su pokazatelji profesionalnog autoriteta jedne profesije (Ledić i sur., 2013:30). Profesionalno obrazovanje pedagoga na visokoškolskoj razini započelo je krajem 60-ih godina prošlog stoljeća. Institucije koje su provodile profesionalno obrazovanje bile su Filozofski fakultet u Zagrebu i Visoka industrijsko-pedagoška škola u Rijeci. Danas su uvjeti, trajanje i načini studiranja nešto drugačiji, što je uvjetovalo uvođenje bolonjskog sustava. Institucije za obrazovanje pedagoga kvantitativno nadmašuju stvarne potrebe za kadrovima na tržištu rada, a njihova se organiziranost može okarakterizirati zadovoljavajućom.

Profesija pedagoga određena je tipom i društvenom važnošću organizacije u kojima se oni zapošljavaju. Cijenjenost školstva, obrazovanja i odgojno-obrazovnog rada u društvu uvjetuje cijenenost pedagoga, kao stručnjaka koji doprinose unapređivanju odgojno-obrazovnog rada i školstva u cjelini. Organiziranost profesije u tom je pogledu zajednička svim prosvjetnim djelatnicima.

Osim navedenog, kriterij za procjenu organiziranosti profesije je utjecaj i djelotvornost profesionalnih udruga. Udruge mogu pomoći uspostavljanju nadzora nad odabirom kandidata i obrazovanjem za profesiju pedagoga, štiti i kontrolirati monopol nad profesionalnim radom te poticati istraživačke djelatnosti i unapređivati znanstvenu osnovu profesije (Cindrić, 1995). „Svojom ulogom povezivanja pripadnika profesije, usklađivanja njihova djelovanja u javnosti, radom na podizanju njihove kompetencije, profesionalne udruge predstavljaju ishodište za djelovanje profesionalaca (Ledić i sur., 2013:31). Ostaje pitanje – čine li udruge dovoljno za razvoj profesije? Reagiraju li na nepovoljne utjecaje koji ugrožavaju pedagošku struku? Svaka institucija ili udruga značajna za razvoj profesije

pedagoga ovakva bi si pitanja trebala neprestano ponavljati, a aktivizam (kao odgovor na navedena pitanja) bi im trebao biti postavljen kao imperativ.

(5) Profesionalna etika kao odrednica profesije školskog pedagoga

Profesionalna kultura kao skup vrijednosti, načela i principa sastavni je dio svake dobro profilirane struke. To je posebice značajno u strukama u kojima je izravni rad s ljudima najvažnija dimenzija profesionalnog identiteta. U takvim su profesijama stručnjaci stalno u situaciji da procjenjuju ljude s kojima rade te donose svakodnevno brojne odluke kojima mogu u značajnoj mjeri utjecati na život tih ljudi. Shodno tome, vrlo je važno da stručnjaci prihvate profesionalne vrijednosti svoje struke, kao i pripadajuća ponašanja standardizirana kroz etički kodeks (Žižak, 1999). Razvijene profesije oslanjaju se na etičke kodekse, nastojeći se njima distancirati od nestručnih intervencija u području svojega profesionalnog rada (Relja, 2007).

U nastojanju razvoja profesionalnog rada (i u svrhu otklanjanja čimbenika koji ugrožavaju struku i doprinose deprofesionalizaciji profesije), važno je odrediti načela ponašanja svakog pripadnika profesije u okviru struke, definirati standarde i uvesti stručni nadzor koji će se usmjeriti na njihov odnos u/prema radu. Navedena načela i svojevrsna standardizacija mogu se odrediti kao elementi profesionalne etike. „Profesionalna etika je skup normi, vrijednosti, ciljeva kojima bi se trebali voditi pripadnici neke profesije u primjeni svog profesionalnog znanja (Cindrić, 1995:36).

Profesionalna etika može se odrediti kroz:

- primjenu stečenog znanja za opće dobro, što upućuje na nesebičnu brigu o drugima, postavljanje interesa klijenata iznad vlastitih
- implementaciju znanstvenih dostignuća iz područja svoje profesije u praksi
- profesionalno ponašanje tijekom obavljanja profesionalnih dužnosti, na relaciji profesionalac – korisnik, kolege profesionalci između sebe, profesionalac – organizacija u kojoj radi te profesionalac – društvo

U kontekstu profesije pedagoga, profesionalna etika odnosi se na etička načela koja se moraju poštivati u odnosima sa subjektima odgojno-obrazovnog procesa. Pod subjektima podrazumijevamo učenike, učitelje, roditelje, ravnatelje kao i druge profile stručnjaka.

Sukladno navedenom, primjena etičkih načela u radu pedagoga očituje se ako pedagog (Ledić i sur., 2013:31):

- na prvo mjesto stavlja dobrobit učenika i njegova razvoja
- poštuje tajnost povjerenih mu podataka o učeniku, nastavniku ili roditelju
- skrbi o dostojanstvu učenika, nastavnika i roditelja i zna odmjeriti količinu i kvalitetu komunikacije
- pridržava se znanstvenih dostignuća svoje struke i dosljedno ih primjenjuje u svom radu
- kontrolira emocionalni odnos radi izbjegavanja subjektivnosti i izvođenja pogrešnih zaključaka
- uvažava svoje kolege i poštuje njihovu profesionalnost
- svoje spoznaje i pozitivna iskustva u radu dijeli s pripadnicima svoje profesije i time doprinosi njezinoj afirmaciji
- ne podliježe pritiscima neprofesionalaca
- ne zlouporabljuje struku za osobne interese

Odrednice etičkog ponašanja unutar profesije pedagoga sadržane su u „Etičkom kodeksu pedagoga“, dokumentu izrađenom u HPKZ-u 2003. godine. Uzimajući u obzir navedene odrednice profesionalne etike, kao jedne od odrednica profesije (i profesionalnosti) pedagoga, moguće je zaključiti da je trenutna situacija po pitanju toga na zadovoljavajućoj razini.

Osvrnemo li se na cjelokupni prikaz odrednica profesije pedagoga, valja još jednom naglasiti kako neke od njih još uvijek nisu dostigle potreban stupanj razvijenosti. Konkretnije, najviše rada na unapređenju zahtjeva izrada instrumentarija za rad pedagoga, ostvarivanje profesionalnosti kroz pravo na stručnu ekspertizu (monopol) te prepoznatljivost profesije unutar društvenih okvira. S posebnim osvrtom na posljednje navedenu odrednicu, voljela bih postaviti pitanje svakom pojedinom čitatelju ovog rada – znamo li na koji način je profesija pedagoga prepoznatljiva u društvu? Kakav stav o pedagozima ima naša populacija? Imaju li uopće ikakav stav? Mogu li definirati što je područje rada pedagoga? I naposljetku, prepoznaju li svrsishodnost pedagoške struke?

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Predmet istraživanja

Svaka je profesija određena razvijenošću svojih teorijskih saznanja i tehnologija, pravom na stručnu ekspertizu, organizacijskim aspektom, profesionalnom etikom i prepoznatljivošću u društvu. Navedene odrednice pomažu razvoju profesije, njezinoj afirmaciji i produktivnosti. Profesija pedagoga daje nemjerljiv utisak sustavu odgoja i obrazovanja. Shvaćanje odgojno-obrazovne prakse kao dominantno transmisivskog procesa pripada nekadašnjim shvaćanjima. Suvremena gledišta poučavanje zamjenjuju samoreguliranim učenjem i refleksijom, s primanja se stavlja naglasak na djelovanje i promjenu, na holistički pristup razvoju djeteta (Žužić, 2012). Sve se više teži profesionalizmu profesija prosvjetnih djelatnika. Međutim, još uvijek se traga za prepoznatljivošću pedagoške struke, njezinog profesionalnog statusa, svrsishodnosti djelovanja i ugleda unutar društvenih okvira. Ugled pedagoga zbog toga postaje nesrazmjernan značaju i odgovornosti koju sa sobom nose. „S obzirom da se ugled odnosi na „količinu poštovanja ili časti povezanih s društvenim položajem, osobinama pojedinca i načinom života“ (Haralambos, 1994: 36), u određenju ugleda svake profesije značajno je i presudno kakva je slika te profesije u društvu“ (Jukić, Reić-Ercegovac, 2008:74). Društvo pred pedagoge postavlja višestruke zahtjeve, međutim, istovremeno se postavlja pitanje dostatnosti ulaganja u njihov profesionalni razvoj. Za stvarnu profesionalizaciju pedagoga neophodno je stvoriti uvjete koji će producirati ugled kakav zaslužuju.

Ovo je istraživanje, u povezanosti s prethodno navedenim, usmjereno na utvrđivanje percepcija srednjoškolskih učenika o profesionalnom statusu i ugledu pedagoga, kroz ispitivanje poznavanja profesije, područja rada, kompetencijskog profila pedagoga te procjenjivanje ugleda pedagoške profesije u društvu.

3.2. Cilj istraživanja

- Ispitati i utvrditi percepcije učenika završnih razreda odabranih srednjih škola na području grada Rijeke o profesionalnom statusu i ugledu pedagoga, s obzirom na procjenu poznavanja profesije, područja rada, kompetencijskog profila školskog pedagoga te društvenog statusa pedagoga

3.3. Zadaci istraživanja

Zadaci koji se odnose na procjenu poznavanja profesije:

- Ispitati procjene učenika o poznavanju profesije pedagoga i ispitati razlike u procjeni učenika s obzirom na spol, opći uspjeh, vrstu srednje škole i pedagošku mjeru

Zadaci koji se odnose na procjenu područja rada:

- Ispitati razinu poznavanja područja rada pedagoga i ispitati razlike u razini poznavanja s obzirom na spol, opći uspjeh, vrstu srednje škole i pedagošku mjeru
- Ispitati percepcije učenika o poželjnim aktivnostima kojima bi se pedagog trebao baviti u svom radu i ispitati razlike u percepciji učenika s obzirom na spol, opći uspjeh, vrstu srednje škole i pedagošku mjeru

Zadaci koji se odnose na procjenu kompetencijskog profila:

- Ispitati stavove učenika srednjih škola o znanjima, vještinama i kompetencijama koje bi pedagog trebao posjedovati i ispitati razlike u stavovima s obzirom na spol, opći uspjeh, vrstu srednje škole i pedagošku mjeru

Zadaci koji se odnose na procjenu društvenog statusa:

- Utvrditi percepciju učenika o trenutnoj slici pedagoga u društvu i ustanoviti razlike u percepciji s obzirom na spol, opći uspjeh, vrstu srednje škole i pedagošku mjeru

3.4. Hipoteze istraživanja

Prema istraživanju Basse, Monday i Edet (2010) utvrđeno je da učenici srednjih škola imaju pozitivan stav prema profesiji pedagoga, odnosno uslugama „school counselor“. Također, rezultati upućuju na postojanje razlike u stavovima prema profesiji pedagoga, s obzirom na spol ispitanika. Točnije, učenice imaju pozitivniji stav prema profesiji pedagoga od učenika. Do istih su rezultata došli Margaret i Nyandema koji su proveli istraživanje s 250 učenika iz 12 srednjih škola u Keniji. Podacima je utvrđeno da učenici profesiju pedagoga u njihovim školama ne procjenjuju potrebnom, u odnosu na učenice. Takav rezultat potvrđen je i u školama koje pohađaju dječaci, u odnosu na škole koje pohađaju učenice. S obzirom na

činjenicu da učenici koji imaju izrečenu pedagošku mjeru u većoj mjeri surađuju s pedagogom, u odnosu na učenike kojima nije izrečena, moguće je predvidjeti da će ti učenici imati više procjene poznavanja profesije pedagoga te imati pozitivniji stav o potrebitosti profesije pedagoga.

Shodno navedenom, određene su sljedeće hipoteze:

H-1 Percepcije učenika srednjih škola prema profesiji pedagoga su pozitivne.

H-2 Procjene ispitanika o potrebitosti profesije pedagoga statistički se značajno razlikuju prema spolu.

H-3 Procjene učenika o potrebitosti profesije pedagoga statistički se značajno razlikuju s obzirom na uspjeh učenika.

H-4 Procjene učenika o potrebitosti profesije pedagoga statistički se značajno razlikuju s obzirom na vrstu škole koju učenici pohađaju.

H-5 Procjene učenika o poznavanju profesije pedagoga statistički se značajno razlikuju prema izrečenoj pedagoškoj mjeri.

H-6 Procjene učenika o potrebitosti profesije pedagoga statistički se značajno razlikuju prema izrečenoj pedagoškoj mjeri.

3.5. Varijable istraživanja

Zavisne:

- poznavanje profesije – samoprocjene učenika o pedagogima i području njihova rada, diferenciranost profesije pedagoga u odnosu na druge profesije, razlozi zbog kojih učenici odlaze pedagogu
- područja rada – procjena poslova koje bi pedagog trebao obavljati - planiranje, uvođenje promjena u školski rad, savjetodavni rad, rad s roditeljima, davanje informacija vezanih za školu i ispunjavanje dokumentacije za školu, praćenje i vrednovanje rada u školi, provođenje istraživanja, razvijanje i unapređivanje svog rada i rada ostalih nastavnika; procjena djelovanja pedagoga u odnosu na učenike, nastavnike, ravnatelja, pedagošku dokumentaciju i odgojno-obrazovno okruženje
- kompetencijski profil – skup od 18 kompetencija kategoriziranih u osobne, stručne, razvojne, akcijske te kompetencije europske dimenzije u obrazovanju

- društveni status – procjena položaja pedagoga u odnosu na ostala zanimanja u društvu i poslove pojedinih osoba u školi, procjena potrebitosti profesije pedagoga iz perspektive društva, izvori informiranosti o profesiji pedagoga, procjena poznavanja profesije od strane uže okoline učenika, procjena potrebitosti profesije u školama

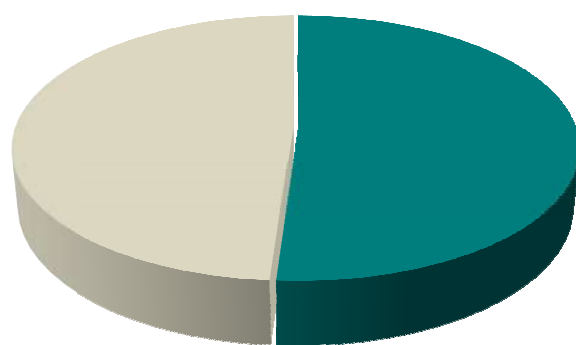
Nezavisne:

- spol
- opći uspjeh – uspjeh učenika prethodnog razreda (odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan, ponavljao/la razred)
- vrsta srednje škole – škola koju učenici pohađaju (gimnazija, trogodišnja strukovna, četverogodišnja strukovna, petogodišnja strukovna)
- pedagoška mjera – opomena, ukor, opomena pred isključenje

3.6. Uzorak istraživanja

Namjeran i prigodan uzorak ovog istraživanja čine učenici završnih razreda odabranih srednjih škola na području grada Rijeke. Kako bi se ostvarila zastupljenost svih vrsta srednjih škola, u istraživanju je sudjelovala po jedna škola gimnazijskog, petogodišnjeg strukovnog, četverogodišnjeg strukovnog i trogodišnjeg strukovnog usmjerenja. Odabran je po jedan razredni odjel iz svake od njih, osim u slučaju trogodišnje strukovne škole gdje je zbog malog broja učenika anketiranje provedeno u svim usmjerenjima završnih razreda. U istraživanju su sudjelovali učenici iz Gimnazije Andrije Mohorovičića, Medicinske škole, Trgovačke i tekstilne škole te Graditeljske škole za industriju i obrt, te su u svim navedenim školama zaposleni pedagozi.

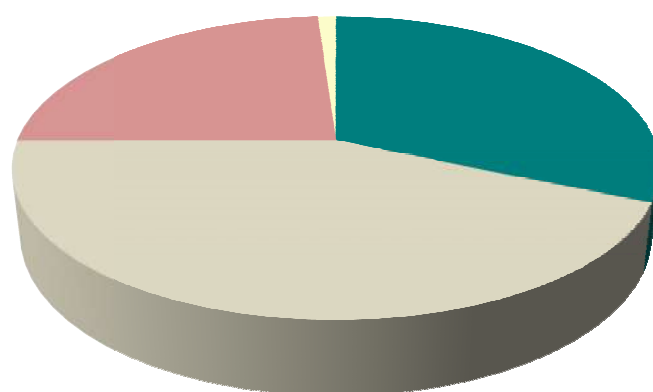
Prilikom istraživanja su prikupljeni podaci od ukupno 96 učenika, međutim, dva anketna upitnika u potpunosti su nevažeća, stoga je konačan broj ispitanika $f=94$ učenika završnih razreda odabranih srednjih škola na području grada Rijeke. S obzirom na varijablu spola, 51,1% ($f=48$) čine učenici, 48,9% ($f=46$) učenice, a dva ispitanika nisu dala odgovor na ovo pitanje.

■ Učenici 51,1%   ■ Učenice 48,9%

Graf 1. Spol ispitanika

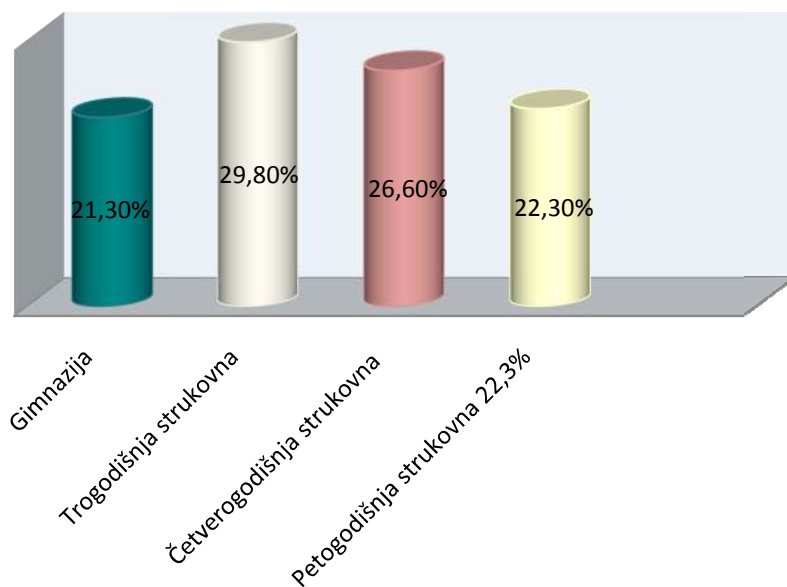
Od ukupnog broja učenika, najviše njih ima vrlo dobar opći uspjeh (43,5%, f=40), a zatim slijede učenici s odličnim uspjehom (31,5%, f=29). Nadalje, njih 23,9% (f=22) ima dobar opći uspjeh, dok je jedan ispitanik (1,1%) ponavljao/la razred. Kao što je vidljivo, niti jedan učenik nije zaokružio dovoljan opći uspjeh, a 2 ispitanika/ce nisu odgovorila na ovo pitanje.

■ odličan 31,5%   ■ vrlo dobar 43,%
 ■ dobar 23,9%   ■ ponavljao/la razred 1,1%

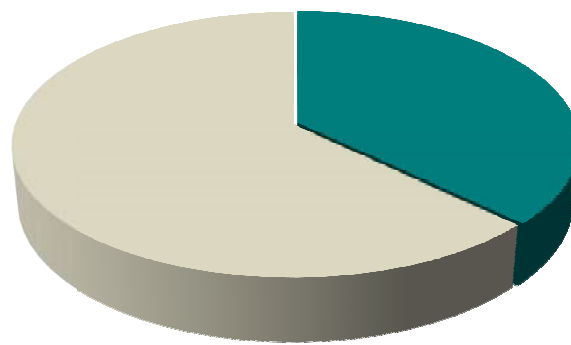
Graf 2. Opći uspjeh ispitanika

U istraživanju je sudjelovalo najviše učenika iz trogodišnje strukovne škole (29,8%, $f=28$). Potom slijede učenici iz četverogodišnje strukovne škole (26,6%, $f= 25$) i petogodišnje strukovne škole (22,3%, $f=21$), dok je najmanje učenika iz gimnazije (21,3%, $f=20$). Zastupljenost najvećeg broja učenika iz trogodišnje strukovne škole može se pripisati već prethodno spomenutoj činjenici da su, zbog vrlo malog broja učenika, sudjelovali učenici svih usmjerenja završnih razreda. Na taj se način doprinijelo podjednakoj distribuciji učenika s obzirom na vrstu srednje škole. Distribucija učenika po školama prikazana je u *Grafu 3*.

Graf 3. Škola koju učenici pohađaju

Anketnim upitnikom ispitivalo se posjedovanje pedagoške mjere (opomena, ukor, opomena pred isključenje). Kroz istoimenu varijablu, učenici su iskazivali je li im tijekom srednjoškolskog obrazovanja izrečena bilo koja od navedenih pedagoških mjera. Od ukupnog broja učenika, njih 37,2% ($f=35$) potvrdno je odgovorilo na ovo pitanje, dok njih 62,8% ($f=59$) nije imalo izrečenu pedagošku mjeru. Kao što je vidljivo, više od trećine učenika, s obzirom na ukupni broj, tijekom srednjoškolskog obrazovanja sudjelovalo je u procesu izricanja pedagoške mjere.

■ DA 37,2% ■ NE 62,8%

Graf 4. Pedagoška mjera

3.7. Metoda, instrument i postupci prikupljanja podataka

U istraživanju je korištena kvantitativna metoda, a instrument za prikupljanje podataka je anketni upitnik koji se sastoji od pet skupina pitanja.

Prva su skupina opći podaci o ispitaniku/ici, što uključuje spol ispitanika, opći uspjeh, školu koju pohađaju te postojanje iskazane pedagoške mjere. Svako pitanje unaprijed je definirano odgovorima koje su ispitanici pojedinačno zaokruživali.

Druga skupina pitanja sadržajno se odnosi na procjenu poznavanja profesije pedagoga. Na početku ove skupine pitanja ponuđeno je otvoreno pitanje o tome tko je pedagog i što on radi. Nadalje, slijede tri tvrdnje za koje su učenici iskazivali (ne)slaganje kroz ponuđene „Da-Ne“ odgovore te procjena razloga zbog kojih učenici najčešće odlaze pedagogu, s ponuđenim različitim odgovorima.

Treća skupina pitanja uključuje procjenu poznavanja područja rada pedagoga. Navedeno se odnosi na ispitivanje razine poznavanja poslova pedagoga kroz iskazivanje (ne)slaganja za pet ponuđenih tvrdnji, te ispitivanje percepcije učenika o poželjnim aktivnostima pedagoga, za što je ponuđeno osam tvrdnji.

Četvrta skupina pitanja vezana je uz procjenu kompetencijskog profila pedagoga. Svoje odgovore učenici su procjenjivali na Likertovoj skali (ne)slaganja od 1 do 5, pri čemu je 1 označavalo „Uopće se ne slažem“, a 5 „U potpunosti se slažem“. Unutar ove skupine pitanja ponuđeno je 18 tvrdnji.

Peta skupina pitanja sadržajno se usmjerava na procjenu društvenog statusa, odnosno ugleda pedagoga, unutar čega su ponuđena dva pitanja s mogućnošću odabira ponuđenih odgovora, tri tvrdnje za koje su učenici iskazivali (ne)slaganje te dva pitanja vezana uz rangiranje položaja pojedinih zanimanja u društvu te važnosti i potrebitosti poslova pojedinih osoba u školi. U okviru ove skupine pitanja, ponuđeno je jedno otvoreno pitanje vezano uz postupke koje bi pedagog trebao činiti u svrhu prepoznatljivosti vlastite profesije.

Istraživanje je provedeno u vremenskom periodu od 29. travnja do 13. svibnja 2015. godine. Provedbi istraživanja prethodilo je slanje dopisa ravnateljima odabranih srednjih škola na području grada Rijeke, putem elektroničke pošte. Sa školama na čije su e-mail adrese poslani upiti za provedbu anketiranja i uz to priloženi dopisi, dogovoren je termin anketiranja, osim Prometne škole gdje anketiranje nije odobreno. Zbog navedenih okolnosti, kontaktirana je Graditeljska škola za industriju i obrt, prilikom čega je dogovoren termin provođenja istraživanja.

Prikupljeni podaci obrađeni su pomoću programa za statističku analizu i obradu podataka – IBM SPSS Statistics. U analizi prikupljenih podataka korištena je deskriptivna statistika za utvrđivanje omjera dobivenih odgovora za pojedinu varijablu te ANOVA i T-test za nezavisne uzorke za utvrđivanje valjanosti navedenih hipoteza.

4. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA

Rezultati istraživanja prikazani su u skladu s definiranim istraživačkim zadacima. Prikazat će se rezultati analize poznavanja profesije pedagoga, područja rada, kompetencijskog profila pedagoga i društvenog statusa (ugleda) pedagoga.

4.1. Procjena poznavanja profesije pedagoga

U području poznavanja profesije pedagoga, od učenika se zahtjevalo definiranje njihovog poimanja pedagoga i područja njegovog djelovanja, procjena istinitosti tvrdnji vezanih uz poznavanje profesije te najčešćih razloga zbog kojih učenici surađuju s pedagogom.

Prvo pitanje u anketnom upitniku je pitanje otvorenog tipa, pri čemu se od učenika tražilo da definiraju tko je pedagog i što on radi, prema vlastitom mišljenju. U *Tablici 1* prikazani su odgovori ispitanika kategorizirani u skupine odgovora.

SKUPINA ODGOVORA	F (frekvencije odabira)
RAD S UČENICIMA	41
UOČAVANJE PROBLEMA I NJIHOVO RJEŠAVANJE	40
STRUČNA OSOBA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ USTANOVI	26
SURADNJA S OSTALIM SUBJEKTIMA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	5
RAZNO	14
NEPRIMJERENI KOMENTARI	4

Tablica 1. Definiranje profesije i područja rada pedagoga

Analizom učeničkih odgovora, utvrđeno je da 15 učenika nije dalo odgovor na ovo pitanje. Ostali odgovori učenika kategorizirani su u skupine odgovora. Najviše ispitanika profesiju pedagoga povezano je s učenicima, stoga je većina odgovora ($f=41$) svrstana u skupinu „Rad s učenicima“. Neki od odgovora koje su učenici dali su „Stručna osoba zadužena za rad s djecom u osnovnim/srednjim školama.“, „Pedagog je osoba koja se brine u kakvom je stanju učenik ili učenica, daje savjete pojedincima o njihovom učenju i njihovom ponašanju.“, „Razgovara i potiče učenike na rad i disciplinu.“, „Pedagog je osoba koja se bavi djecom i pomaže učenicima oko učenja i ocjena i savjetuje ih.“

Potom slijedi skupina odgovora „Uočavanje problema i njihovo rješavanje“. Odgovori učenika koji su grupirani u ovoj skupini (f=40) su sljedeći: „Pedagog uočava probleme učenika i pokušava ih riješiti.“, „Osoba kojoj se možemo obratiti u vezi problema u školi i osobnih problema.“, „Pedagog je stručna osoba koja se bavi pomaganjem djeci i adolescentima u rješavanju njihovih problema.“, „Pomaže učenicima u prevladavanju prepreka.“

Sljedeća kategorija odgovora unutar koje su ispitanici dali najviše odgovora je „Stručna osoba u odgojno-obrazovnoj ustanovi“, a neki od odgovora su: „Pedagog je stručna osoba koja radi u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Bavi se odgojem.“, „Pedagog je osoba koja sudjeluje u organiziranju odgojno-obrazovnog rada.“

Nadalje, neki učenici su profesiju pedagoga povezali s ostvarivanjem suradnje s ostalim subjektima odgojno-obrazovnog procesa (f=5), što su potvrdili iskazima: „Pedagog je osoba koja neposredno pomaže školskim djelatnicima da obavljaju potrebni pedagoški rad.“, „Radi s roditeljima.“, „Pedagog je stručnjak koji se bavi odgojem u suradnji s ravnateljem , nastavnicima.“

Unutar posljednje skupine odgovora, kategorizirani su raznoliki odgovori učenika koji se nisu mogli svrstati u prethodno navedene skupine odgovora. Shodno tome, srednjoškolci navode kako pedagog „radi u uredu“, „obavlja pozive“, „iznosi plan događanja u školi“, „vrši pedagoške mjere“, „pomaže da se stvari dovedu u red“, „može biti profesor pedagogije“ te kako je „njegova uloga značajna u školi“. Za četiri odgovora ispitanika utvrđeno je da nisu relevantni i primjereni za prikaz i analizu rezultata, stoga su ti odgovori nevažeci.

Kao što dobiveni rezultati pokazuju, određenja pedagoga od strane učenika usmjerena su na učenike i pomoć u rješavanju njihovih problema. To potvrđuje i istraživanje Pavlović, Breneselović (2013) koje je provedeno u Beogradu na uzorku od 240 ispitanika (djece iz pripremnih predškolskih grupa i/ili prvog razreda, srednjoškolca, studenata elektrotehničkog i pravnog fakulteta te slučajnih prolaznika starijih od 35 godina). Njime je utvrđeno da je među onima koji daju pobliže određenje profesije pedagoga najčešće je definiraju u povezanosti s djecom („čuvar djece; uči djecu; pomaže djeci; pomaže u sazrijevanju; usmjerava djecu). Analize odgovara pokazuju da je znatno češće (oko dvije trećine odgovora) sagledavanje pedagoga kao onoga koji pomaže djeci i učenicima u rješavanju problema i onoga koji usmjerava njihovo ponašanje („pedagog ima zadatak da odgaja djecu u smislu da se dobro ponašaju i uče; savjetnik djece koja nisu dobra, da ih vrati na pravi put; zadužen za učenje djece pravilnom ponašanju; kad dijete ima problem, nastavnik to kaže pedagogu“).

Na drugom mjestu po učestalosti su određena pedagoga kao stručnjaka koji ima znanja u području odgoja i obrazovanja („prati rad učenika i nastavnika; osoba koja je vješta u komunikaciji sa ljudima; stručna osoba koja ima neko znanje o ispravnom odgajanju djece“) i određena povezana s radnim mjestom („pedagog je osoba koja uglavnom radi u osnovnoj i srednjoj školi; radi u školi, on je odmah ispod direktora“). Navedeni rezultati vezani uz procjenu o profesiji pedagoga potvrđuju i odgovori srednjoškolaca koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

Nadalje, učenici su poznavanje profesije pedagoga procjenjivali kroz istinitost ponuđenih tvrdnji – „Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi, vrtiću, zatvoru, učeničkom domu, domu za nezbrinutu djecu, udruzi“, „Pedagog je drugi naziv za psihologa“, „Posao pedagoga može obavljati učitelj“.

TVRDNJA	DA		NE		M
	f	%	f	%	
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi, vrtiću, zatvoru, učeničkom domu, domu za nezbrinutu djecu, udruzi.	85	94,4	5	5,6	1,05
Pedagog je drugi naziv za psihologa.	23	25,0	69	75,0	1,75
Posao pedagoga može obavljati učitelj.	35	38,0	56	60,9	1,63

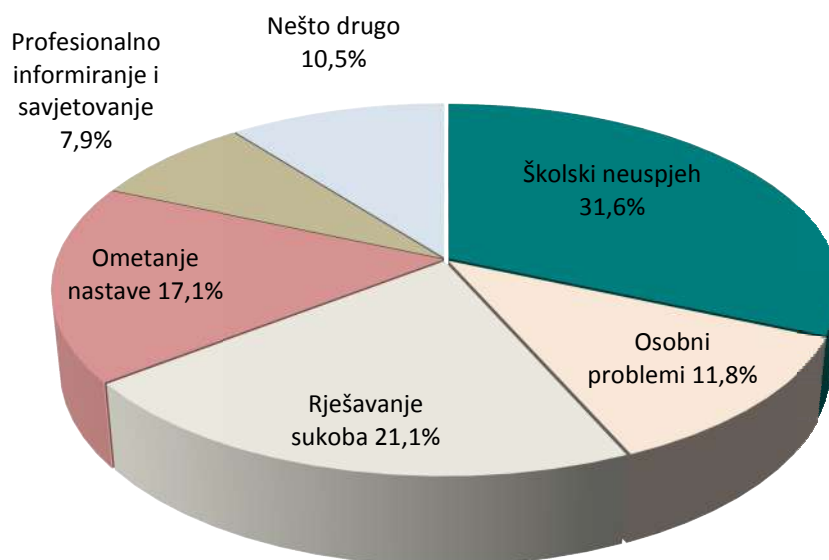
Tablica 2. Poznavanje profesije

Kao što je vidljivo u *Tablici 2*, većina učenika iskazala je zadovoljavajuće poznavanje profesije pedagoga kroz procjenjivanje istinitosti tvrdnji. Njih 94,4% (f=85) je potvrdno odgovorilo na pitanje o različitosti radnih mjesta na kojima pedagog može biti zaposlen, 5,6% (f=5) se ne slaže s tvrdnjom da je „pedagog osoba koja može biti zaposlena u školi, vrtiću, zatvoru, učeničkom domu, domu za nezbrinutu djecu, udruzi“, a 4 ispitanika nisu odgovorila na ovo pitanje. Nadalje, 75% (f=69) učenika prepoznalo je da su pedagog i psiholog različite profesije, dok njih 25% (f=23) smatra kako je pedagog drugi naziv za psihologa. Svoje mišljenje nisu iskazala 2 ispitanika. Na tvrdnju da posao pedagoga može obavljati učitelj, 60,9% (f=56) učenika je iskazalo negativan stav prema navedenoj tvrdnji, njih 38% (f=35) se složilo s tvrdnjom, a 2 učenika nisu dala odgovor na ovo pitanje.

Kao što dobiveni podaci pokazuju, veliki postotak učenika ne povezuje pedagoga isključivo sa školskim ustanovama, već prepoznaju njegovu djelatnost kroz širi spektar institucija. Međutim, iako je veći broj ispitanika opovrgnuo tvrdnju da je pedagog drugi naziv za psihologa i da posao pedagoga može obavljati učitelj, nisu zanemarivi odgovori ispitanika koji potvrđuju navedene tvrdnje. Profesiju pedagoga i psihologa izjednačuje jedna trećina ispitanika, dok više od polovine ispitanika smatra kako posao pedagoga može obavljati i učitelj. Razlog ove nediferenciranosti profesije pedagoga u odnosu na druge (prosvjetne) profesije valja tražiti u promišljanju o adekvatnosti stručne ekspertize, odnosno monopola nad profesijom pedagoga. Kao što je u teorijskom dijelu objašnjeno, pravo na stručnu ekspertizu u određenom stručnom području dijeli profesiju od drugih profesija. Također, zbog nekadašnjeg zakonodavnog dopuštenja da se na mjesta pedagoga zapošljavaju nastavnici, monopol pedagoške struke postao je upitan, a s obzirom na navedene odgovore učenika, takve okolnosti ostavile su dugotrajni štetni utjecaj na profesiju pedagoga.

Kako bi utvrdili postoji li statistički značajna razlika u procjeni o poznavanju profesije pedagoga između učenika kojima je izrečena pedagoška mjera i onih kojima nije, proveden je T-test za nezavisne uzorke. Rezultati upućuju na nepostojanje statistički značajne razlike u odgovorima ove dvije kategorije ispitanika vezanih uz tvrdnje „Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi, vrtiću, zatvoru, učeničkom domu, domu za nezbrinutu djecu, udruzi“ ($t=-0,790$, $df=88$, $p=0,432$), „Pedagog je drugi naziv za psihologa“ ($t=0,368$, $df=90$, $p=0,714$) te tvrdnju „Posao pedagoga može obavljati učitelj“ ($t=-0,449$, $df=90$, $p=0,655$). Navedeni podaci opovrgavaju hipotezu H-5, odnosno učenici koji imaju izrečenu pedagošku mjeru ne razlikuju se u procjeni poznavanja profesije pedagoga od onih kojima pedagoška mjera nije izrečena.

Unutar područja anketnog upitnika kojim se ispitalo poznavanje profesije pedagoga, učenici su navodili najčešći razlog zbog kojeg učenici odlaze pedagogu. Ukupno je bilo ponuđeno pet razloga između kojih su učenici morali odabrati jedan odgovor – razgovor o školskom neuspjehu, razgovor o osobnim problemima, rješavanje sukoba, ometanje nastave, profesionalno informiranje i savjetovanje. Osim navedenih razloga, učenicima je bilo ponuđeno i da samostalno napišu nešto drugo, ukoliko smatraju da neki od razloga prethodno nije naveden. Distribucija rezultata za navedeno pitanje prikazani su *Grafu 5*.

Graf 5. Razlozi odlaska pedagogu

Od ponuđenih odgovora, najveći broj ispitanika kao najčešći razlog odlaska pedagogu navodi razgovor o školskom neuspjehu (31,6%, f=24). Potom slijede odgovori „zbog rješavanja sukoba“ (21,1%, f=16), „zbog ometanja nastave“ (17,1%, f=13) te „zbog razgovora o osobnim problemima“ (11,8%, f=9). Najmanja frekvencija odgovora vidljiva je u tvrdnji „zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja“, pri čemu je tek njih 7,9% (f=6) odabralo ovaj razlog. Odgovor „nešto drugo“ zaokružilo je 8 ispitanika, a njihovi odgovori su raznoliki. Neki od ispitanika se usmjeravaju na sve navedeno („Svaki problem, nedoumica osobne ili profesionalne prirode koji remeti svakidašnji uspjeh, odnosno svakidašnje funkcioniranje“; „Sve od navedenog“; „Kombinacija svega navedenog, ali najviše zbog škole jer su i pedagozi obični ljudi i tračeri pa bi samo luđak povjeravao nešto o sebi“). Ostalih pet učenika pružilo je odgovore poput: „Zbog nekih problema koje izaziva“; „Da bi pojedinci imali uopće posla“; „Zbog pitanja postoji li život nakon smrti“; „Ovisi što treba“; „Zbog opravdavanja sati“.

Na ovo pitanje jedan ispitanik nije dao odgovor, a 17 odgovora koje su učenici dali je nevažeće zbog toga što su zaokružili više odgovora, iako im je u uputama jasno naznačeno da odaberu jedan, najčešći razlog odlaska učenika pedagogu.

Vidljivo je kako učenici kao najčešći razlog odlaska pedagogu većinom navode školski neuspjeh, rješavanje sukoba i ometanje nastave. Iz osobnog iskustva mi je poznato da većina ljudi pedagoga povezuju s nekim kome učenici idu na razgovor jer su „zločesti i neposlušni“. Takvo poimanje pedagoga prevladavajuće je i među današnjim generacijama učenika, zbog čega postoji pretpostavka da se pedagozi u školama više bave poslovima discipliniranja učenika, u odnosu na poslove savjetovanja o osobnim problemima i profesionalnog savjetovanja. Razmišljanja učenika, u ovom kontekstu, opravdana su jer su i sami možda najčešće puta bili upućeni pedagogu zbog nekakvih problema (ili vidjeli da netko drugi ide), dok istovremeno pedagoga u manjoj mjeri procjenjuju kao nekoga kome se mogu povjeriti i samoinicijativno (a ne dok ih netko pošalje ili se već dogodi problem) otići na savjetovanje kako bi savladali određene teškoće ili dobili stručnu pomoć u odabiru budućeg školovanja ili zanimanja (što potvrđuje i vrlo mali broj odgovora učenika koji kao najčešći razlog odlaska pedagogu navode profesionalno informiranje i savjetovanje).

4.2. Procjena poznavanja područja rada pedagoga

U ovom dijelu anketnog upitnika, učenici su vlastite percepcije o profesionalnom statusu pedagoga procjenjivali kroz aspekt područja rada pedagoga.

Sukladno navedenom, učenicima su bila ponuđena područja rada pedagoga, pri čemu se zahtjevalo da izdvoje tri posla za koja misle da bi pedagog trebao najviše obavljati. Ukupno je bilo ponuđeno osam područja rada – planirati sve što će se događati u školi, uvoditi promjene u školski rad, savjetovati one kojima je to potrebno u školi, raditi s roditeljima, davati sve informacije vezane za školu i ispunjavati dokumentaciju za školu, pratiti i vrednovati rad u školi, provoditi istraživanja, razvijati i unapređivati svoj rad i rad ostalih nastavnika.

Prema odgovorima ispitanika, najviše njih (83,7%, f=77) opredijelilo se za odgovor *savjetovati one kojima je to potrebno u školi*. Potom slijede odgovori 46,7% (f=43) ispitanika koji smatraju da bi pedagog najviše trebao *razvijati i unapređivati svoj rad i rad ostalih nastavnika*, te 37% (f=34) učenika koji su zaokružili odgovor *pratiti i vrednovati rad u školi*. Nadalje, 32,6% (f=30) učenika opredijelilo se za odgovore *uvoditi promjene u školski rad i raditi s roditeljima*, dok je njih 31,5% (f=29) zaokružilo odgovor *provoditi istraživanja*. Među posljednje odabranim odgovorima su poslovi pedagoga koji se odnose na davanje informacija vezanih za školu i ispunjavanje dokumentacije za školu (18,5%, f=17) te planiranje svega što će se događati u školi (6,5%, f=6).¹

Kao tri najčešća područja rada kojima bi se pedagog trebao baviti, prema odgovorima učenika, izdvojeno je savjetovanje, razvijanje i unapređivanje vlastitog rada i rada ostalih nastavnika te praćenje i vrednovanje rada u školi. Možemo reći kako učenici imaju vrlo dobru percepciju u promišljanju o aktivnostima koje bi školski pedagog trebao obavljati. Naime, njihove procjene naglašavaju temeljnu djelatnost pedagoga, a to je unapređivanje odgojno-obrazovnog rada – kroz savjetovanje, unapređivanje vlastitog rada i rada odgojno-

¹ Budući da su učenici mogli zaokružiti više odgovora, broj njihovih odgovora veći je od ukupnog broja ispitanika.

obrazovnih djelatnika te praćenje i vrednovanje rada. Rad pedagoga prema njihovim odgovorima ima interaktivni karakter, što u potpunosti potiskuje administrativne poslove i stavlja ih među posljednje odabrane poslove koje su učenici odabrali. U toj skupini odgovora su i provođenje istraživanja koje učenici ne procjenjuju visoko, zbog čega postoji pretpostavka da pedagozi u njihovim školama ne provode istraživanja, odnosno učenici u njima nisu sudjelovali. Ipak, uloga pedagoga kao akcijskog istraživača i reflektivnog praktičara sve se više ističe (Žužić, 2012). Unapređenje odgojno-obrazovnog rada je proces koji zahtjeva da pedagog bude kritički prijatelj, da svojim stručnim znanjem pomaže napretku odgojno-obrazovnog rada. Nadalje, zanimljiv je podatak da učenici na posljednje mjesto stavljaju planiranje svega što će se događati u školi, iako pedagozi u potpunosti sudjeluju u ovom procesu. Osim što sudjeluju u izradi godišnjeg plana i programa škole i svog vlastitog plana i programa, pedagog vodi i usmjerava ostale odgojno-obrazovne djelatnike u izradi svojih planova. Njegova je uloga u tome neophodna.

U povezanosti s procjenom poznavanja područja rada pedagoga, učenicima su bile ponuđene tvrdnje čiju su istinitost učenici morali potvrditi ili opovrgnuti, u skladu s osobnim mišljenjem. Svoje odgovore procjenjivali su kroz ukupno pet tvrdnji – „Uloga pedagoga je stvarati okruženje u kojem će se svi zaposlenici međusobno slagati.“, „Pedagog pomaže nastavniku poboljšati odgojno-obrazovni rad.“, „Pedagog mi ne može pomoći u rješavanju problema.“, „Uloga pedagoga je voditi pedagošku dokumentaciju.“, „Pedagog ne surađuje s ravnateljem u rješavanju školskih problema.“ Odgovori ispitanika detaljnije su prikazani u *Tablici 3.*

TVRDNJA	DA		NE		M
	f	%	f	%	
Uloga pedagoga je stvarati okruženje u kojem će se svi zaposlenici međusobno slagati.	73	79,3	19	20,7	1,20
Pedagog pomaže nastavniku poboljšati odgojno-obrazovni rad.	81	88,0	11	12,0	1,11
Pedagog mi ne može pomoći u rješavanju problema.	16	17,4	76	82,6	1,82
Uloga pedagoga je voditi pedagošku dokumentaciju.	82	88,2	11	11,8	1,11
Pedagog ne surađuje s ravnateljem u rješavanju školskih problema.	19	20,4	74	79,6	1,79

Tablica 3. Procjena područja rada pedagoga

Uzimajući u obzir pozitivno navedene tvrdnje, veliki broj učenika iskazalo je svoje slaganje s tvrdnjama. Najviše ispitanika (82%, f=88,2) se slaže da je uloga pedagoga voditi pedagošku dokumentaciju, dok se 11,8% (f=11) ispitanika ne slaže s navedenom tvrdnjom. Na ovo pitanje svoje procjene nije dao 1 ispitanik. Potom slijede odgovori 88% (f=81) učenika koji su potvrdili tezu da pedagog pomaže nastavniku poboljšati odgojno-obrazovni rad, njih 12% (f=11) iskazalo je negativan stav prema navedenoj tvrdnji, a 2 ispitanika nisu odgovorila na ovo pitanje. Nadalje, 79,3% (f=73) ispitanika iskazalo je pozitivan stav prema tvrdnji da je uloga pedagoga stvarati okruženje u kojem će se svi zaposlenici međusobno slagati, 20,7% (f=19) njih se nije složilo s navedenom tvrdnju, a 2 učenika nisu odgovorila na ovo pitanje.

Negativno navedene tvrdnje iskazane su navodima „Pedagog mi ne može pomoći u rješavanju problema.“ i „Pedagog ne surađuje s ravnateljem u rješavanju problema.“ Prema dobivenim rezultatima, uočeno je da se 82,6% (f=76) ispitanika ne slaže s tvrdnjom da im pedagog ne može pomoći u rješavanju njihovih problema, 17,4% (f=16) učenika se složilo s navedenom tvrdnjom, a 2 ispitanika nisu odgovorila na ovo pitanje. Na tvrdnju da pedagog ne surađuje s ravnateljem u rješavanju školskih problema, 79,6% (f=74) učenika izrazilo je neslaganje, dok se njih 20,4% (f=19) složilo s navedenom tvrdnjom. Jedan ispitanik nije iskazao svoj stav na ovu tvrdnju.

Kao što dobiveni rezultati pokazuju, učenici prepoznaju ulogu pedagoga u odnosu na odgojno-obrazovno ozračje, učenike, nastavnike, ravnatelje i vođenje pedagoške dokumentacije. Kada bismo rangirali odgovore, onda bi vođenje pedagoške dokumentacije zauzelo prvo mjesto, a potom slijedi pomaganje nastavniku u odgojno-obrazovnom radu, pomoć učenicima u rješavanju problema te suradnja s ravnateljem. Na posljednjem mjestu je uloga pedagoga u stvaranju okruženja u kojem će se svi zaposlenici međusobno slagati. Ipak, razlike u odgovorima su vrlo male, stoga možemo govoriti o visokim procjenama svih navedenih tvrdnji.

4.3. Procjena kompetencijskog profila pedagoga

U *Tablici 4* su prikazani rezultati procjene kompetencijskog profila pedagoga od strane učenika. Ispitanici su svoje odgovore procjenjivali na ljestvici od 1 do 5, pri čemu je 1 – *uopće se ne slažem*, 2 – *ne slažem se*, 3 – *neodlučan/a sam*, 4 – *slažem se*, 5 – *potpuno se slažem*. Rezultati u tablici su kategorizirani u tri stupnja, pri čemu su zbrojeni prvi i drugi stupanj te četvrti i peti stupanj slaganja, dok je treći stupanj slaganja ostao kao zasebna kategorija. Osim brojčanih rezultata za skalu procjene, u tablici je naveden M – aritmetička sredina za svaku navedenu kompetenciju.

KOMPETENCIJE	1+2		3		4+5		M
	f	%	f	%	f	%	
Biti iskren i dosljedan u radu.	2	2,2	6	6,5	85	91,4	4,49
Uvoditi nešto novo u školski rad.	5	5,4	21	22,6	67	72,1	3,94
Biti komunikativan i pristupačan.	1	1,1	2	2,2	88	96,7	4,71
Savjetovati druge u radu.	6	6,4	6	6,4	80	86,1	4,86
Biti osoba od povjerenja.	4	4,4	4	4,3	85	91,4	4,52
Sudjelovati u organiziranju odgojno-obrazovnog rada.	4	4,4	19	20,9	68	74,8	4,04
Znati koristiti informatičku tehnologiju.	14	15,4	18	19,8	59	64,9	3,69
Znati kako se planira i programira rad škole.	10	10,8	19	20,7	63	68,5	3,78
Poznavati zakone i školsku dokumentaciju.	3	3,4	12	13,6	73	83,0	4,26
Biti otvoren prema nastavnicima i učenicima.	2	2,2	6	6,7	82	91,1	4,61
Uvažavati mišljenja i ideje drugih.	3	3,3	10	28,1	47	52,8	4,43
Ostvariti suradnju sa zajednicom izvan škole.	17	23,6	25	28,1	47	52,8	3,49
Sudjelovati u rješavanju konflikata.	8	8,9	6	6,7	76	84,4	4,27
Poznavati praćenje rada nastavnika.	7	7,7	22	24,2	62	68,2	3,85
Sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije.	18	19,6	32	34,8	42	45,7	3,41

Stvarati poticajno radno okruženje.	7	7,7	16	17,6	68	74,8	4,05
Sudjelovati u radu s roditeljima.	12	13,2	23	25,3	56	61,6	3,70
Poznavati barem jedan strani jezik.	11	11,9	15	16,3	66	71,7	3,95

Tablica 4. Kompetencijski profil pedagoga

U kontekstu kompetencija koje bi pedagozi trebali posjedovati, najveći broj učenika složilo se s tvrdnjom da bi pedagog trebao *savjetovati druge u radu* ($M=4,86$). Zatim slijede odgovori ispitanika koji smatraju da bi pedagog trebao biti *komunikativan i pristupačan* ($M=4,71$), *otvoren prema nastavnicima i učenicima* ($M=4,61$), *biti osoba od povjerenja* ($M=4,52$), *biti iskren i dosljedan u radu* ($M=4,49$), *uvažavati mišljenja i ideje drugih* ($M=4,43$) te *sudjelovati u rješavanju konflikata* ($M=4,27$). Nadalje, slijede kompetencije pedagoga usmjerene na *poznavanje zakona i školske dokumentacije* ($M=4,26$), *stvaranje poticajnog radnog okruženja* ($M=4,05$), *sudjelovanje u organiziranju odgojno-obrazovnog rada* ($M=4,04$), *poznavanje barem jednog stranog jezika* ($M=3,95$), *uvođenje nečeg novog u školski rad* ($M=3,94$), *poznavanje praćenja rada nastavnika* ($M=3,85$), *planiranje i programiranje rada škole* ($M=3,78$), *sudjelovanje u radu s roditeljima* ($M=3,70$) te *korištenje informatičke tehnologije* ($M=3,69$). Među posljednje dvije kompetencije za koje smatraju da bi ih pedagog trebao posjedovati, srednjoškolci navode *ostvarivanje suradnje sa zajednicom izvan škole* ($M=3,49$) te *sudjelovanje u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije* ($M=3,41$).

S obzirom na postojanje kategorizacije kompetencija na osobne, razvojne, stručne i akcijske kompetencije te kompetencije vezane uz europsku dimenziju u obrazovanju, moguće je analizirati ih i u tom kontekstu. Rezultati upućuju na najvišu važnost posjedovanja osobnih kompetencija, potom akcijskih i razvojnih kompetencija te kompetencija vezanih uz europsku dimenziju u obrazovanju. Na posljednjem mjestu važnosti kompetencija koje bi pedagog trebao posjedovati ispitanici su procijenili stručne kompetencije. Ipak, treba naglasiti kako je od navedenih kompetencija najviše bilo ponuđeno upravo stručnih (njih pet u odnosu na četiri osobne te po tri razvojne, akcijske i kompetencije vezane uz europsku dimenziju u obrazovanju), zbog čega je i konačan zbroj za stručne kompetencije nešto veći te ih zato svrstava na posljednje mjesto. Kad bi i zbrojili najveće vrijednosti razvojnih kompetencija, iza njih bi prema važnosti bile kompetencije vezane uz europsku dimenziju u

obrazovanju. Točnije, za učenike je važno da pedagog savjetuje one kojima je to potrebno, da bude komunikativan, pristupačan, otvoren, iskren i dosljedan, osoba od povjerenja, uvažava mišljenje i ideje drugih, uvodi nešto novo, sudjeluje u rješavanju konflikata, prati rad nastavnika, dok su u najmanjoj mjeri procijenili da bi pedagozi trebali ostvariti suradnju sa zajednicom izvan škole i sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije.

Navedeno upućuje na nedovoljnu osviještenost učenika za kompetencije europske dimenzije u obrazovanju. Rezultati istraživanja Ledić i sur. (2013) ukazuju na važnost europske dimenzije u obrazovanju i pretpostavljaju da se od pedagoga očekuje poznavanje europskih trendova u obrazovanju, struktura i način funkcioniranja ključnih tijela Europske unije te kako pedagog treba biti upoznat s postupcima prijave na različite programe koji se nude u Europskoj uniji. "Europska dimenzija je zanimljiv, izazovan i istraživački obrazovni projekt kojem još nedostaju definitivni obrasci djelovanja. To je otvoren projekt, u čijem je oblikovanju i realizaciji škola najvažnije mjesto, ali isto tako su značajne institucije izvan školstva" (Zidarić, 1996:178). Danas europska dimenzija u obrazovanju predstavlja značajnu fazu europskog obrazovanja, stoga je neophodna uloga školstva da se kroz isticanje njezine važnosti, osmišljavanje aktivnosti koje će pridonijeti njezinoj afirmaciji te istraživačke procese, uključi u njezin cjelokupan razvoj.

4.4. Procjena društvenog statusa (ugleda) pedagoga

Skupina pitanja vezanih uz procjenu društvenog statusa, odnosno ugleda pedagoga sadržajno je usmjerena na procjenu položaja pojedinih zanimanja u našem društvu, potrebitosti pedagoške profesije iz perspektive društva, ispitivanje izvora koji su učenicima pružili informacije o profesiji pedagoga, procjenu važnosti poslova pojedinih osoba u školi, ispitivanje stavova učenika o potrebitosti pedagoga u školama te poznavanju profesije izvan školskih okvira.

Tablica 5 prikazuje na koji način učenici percipiraju položaj određenih zanimanja u našem društvu. Unutar ovog pitanja bilo je ponuđeno sedam zanimanja (liječnik, političar, pedagog, policajac, trgovac, inženjer i odvjetnik), a od učenika se tražilo da rangiraju zanimanja od 1

do 7, pri čemu brojka 1 označava da ima najbolji položaj, dok brojka 7 označava da ima najlošiji položaj u društvu.

ZANIMANJA:	F
POLITIČAR	155
LIJEČNIK	186
ODVJETNIK	223
INŽENJER	272
POLICAJAC	329
PEDAGOG	353
TRGOVAC	408

Tablica 5. Položaj zanimanja u društvu

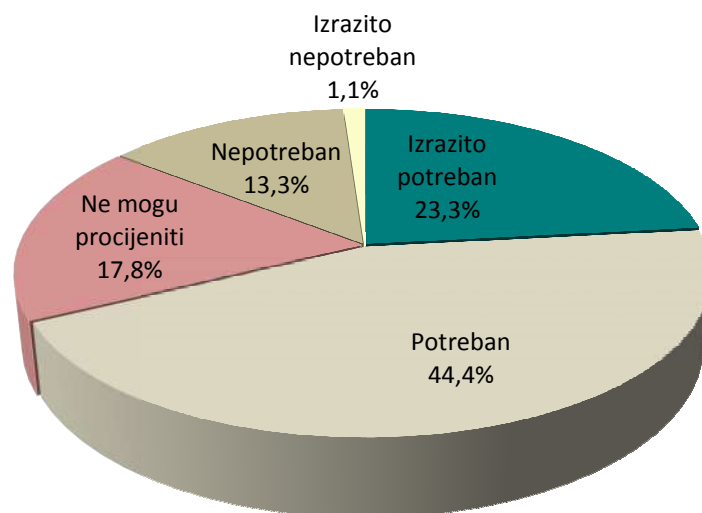
S obzirom na dobivene odgovore srednjoškolaca, najbolji položaj u našem društvu imaju političari (f=155), potom liječnici (f=186), odvjetnici (f=223) i inženjeri (F=272). Posljednje tri rangirana zanimanja su policajac (f=329), pedagog (f=353) i trgovac (f=408). Valja naglasiti i kako je 20 ispitanika krivo odgovorilo na ovo pitanje. Točnije, njihova rangiranost nije u skladu s uputama postavljenim na početku zadatka koje naglašavaju da se svakom zanimanju pridruži jedan broj (rang), stoga su ti odgovori nevažeći.

Najbolji, odnosno najlošiji položaj koji se ispitivao u ovom zadatku, odnosi se na društveni položaj koji je u uskoj povezanosti sa socijalnim statusom. Kao što je vidljivo (i zapravo očekivano), političar i liječnik su profesije koje prema mišljenju učenika imaju najbolji položaj u našem društvu. Slične rezultate dobila je i Lučić (2007) gdje je 97% studenata predškolskog odgoja i razredne nastave na prvom mjestu vrijednosne ljestvice istaknulo lječničko zanimanje. Profesija pedagoga se, iza inženjera i policajca, našla tek na petom mjestu. Razlog ovakvoj podjeli može se opravdati situacijom koja je prisutna u našem društvu. Pedagoška struka još uvijek nije cijenjena u mjeri u kojoj bi trebala biti, iako su stručni suradnici pedagozi nositelji razvojno-pedagoške djelatnosti škole, pri čemu je rad u školi shvaćen kao cjelina unutar koje se stručno-razvojno djelovanje ostvaruje u smjeru promjena u kvaliteti u

korist učenika (Šnidarić, 2009). Primjerice, Finska je zemlja u kojoj su prosvjetna zanimanja među najbolje plaćenim zanimanjima u društvu. Njihov je posao ocijenjen izrazito važnim i zbog toga bi njihova skala položaja zanimanja zasigurno bila drugačije raspodijeljena, a pedagoška struka bila bi pri samom vrhu odabranih zanimanja. Društvo određuje društveni položaj i socijalni status zanimanja (pa tako i profesije pedagoga) – odrednica koje bitno utječu na njegovu motiviranost za neprekidno stručno usavršavanje, što je uvjet realizacije društveno definiranoga cilja odgoja. Stoga je zadaća društva osigurati uvjete za ostvarivanje tih odrednica jer bez primjereno osposobljenih i motiviranih pedagoga, čiji se rad pravedno vrednuje, ne može se kvalitetno razvijati niti odvijati odgojno-obrazovna djelatnost (Lučić, 2007).

Nadalje, slijedi pitanje kojim su se ispitivale procjene učenika o tome koliko se profesija, odnosno posao pedagoga smatra potrebnim u društvu. Učenici su mogli zaokružiti samo jedan odgovor, a svoje procjene mogli su iskazati kroz pet stupnjeva – *izrazito potreban, potreban, ne mogu procijeniti, nepotreban, izrazito nepotreban*.

U društvu se smatra da je posao pedagoga:

Graf 6. Potrebitost profesije pedagoga u društvu

Iz *Grafa 6* vidljivo je da najveći broj ispitanika (44,4%, $f=40$) smatra kako je profesija pedagoga u društvu potrebna, a odmah zatim slijede odgovori 23,3% ($f=21$) učenika koji se slažu s činjenicom da je profesija pedagoga doživljena kao izrazito potrebna. Za stupanj *ne mogu procijeniti* izjasnilo se 17,8% ($f=16$) ispitanika. Najmanji postotak ispitanika smatra da se profesija pedagoga u društvu smatra nepotrebnom (13,3%, $f=12$) i izrazito nepotrebnom (1,1%, $f=1$). Na ovo pitanje svoj odgovor nisu dala 4 ispitanika.

Kao što dobiveni rezultati pokazuju, srednjoškolci koji su sudjelovali u ovom istraživanju imaju pozitivan stav o potrebitosti profesije pedagoga, s obzirom na društvenu perspektivu. Iako se kroz rad postavlja upitnim prepoznatljivost profesije pedagoga u društvu, ovi podaci upućuju na pozitivna gledišta i neophodnost postojanja pedagoške struke. Ono o čemu bi se moglo promišljati u kontekstu dobivenih rezultata je da su u istraživanju sudjelovali učenici koji su se u svojim školama susreli s pedagogom i koji imaju (pozitivno) mišljenje o područjima njihova rada, njihovoj ulozi i svrsishodnosti u odgojno-obrazovnoj djelatnosti. Svoje osobne stavove, stoga, preslikavaju na cjelokupno društvo, odnosno o potrebitosti pedagoga iz perspektive društva zaključuju na temelju vlastitih percepcija. Sukladno navedenom, od iznimne važnosti bi bilo saznati mišljenja javnosti usmjerenih na pitanja ovakve vrste, kako bi se cjelokupna slika o potrebitosti pedagoške profesije stavila u društveni kontekst.

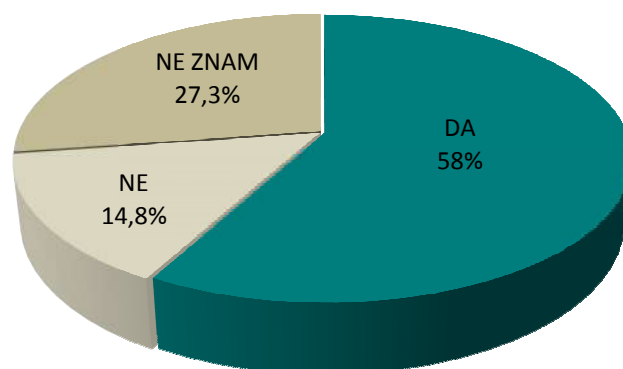
T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima učenika na navedenu tvrdnju s obzirom na spol ($t=1,272$, $df=88$, $p=0,207$), odnosno ne postoji razlika u procjenama o potrebitosti profesije u društvu između učenika i učenica. Također, istim je testom utvrđeno da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika na navedenu tvrdnju s obzirom na izrečenu pedagošku mjeru ($t=0,039$, $df=88$, $p=0,969$), odnosno ne postoji razlika u procjenama o potrebitosti profesije u društvu između učenika koji imaju izrečenu pedagošku mjeru i onih kojima nije izrečena.

Kako bi se ispitala statistička značajnost u odgovorima ispitanika vezanim uz potrebitost profesije pedagoga u društvu s obzirom na vrstu škole, proveden je ANOVA test za nezavisne uzorke. Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u odgovorima srednjoškolaca s obzirom na vrstu škole koju pohađaju ($F=4,263$, $df=3$, $p=0,007$). Statistička značajnost je vidljiva u odgovorima gimnazijalaca, u odnosu na učenike trogodišnjih ($p=0,008$) i

četverogodišnjih strukovnih škola ($p=0,030$). Točnije, učenici koji pohađaju gimnaziju skloniji su odgovoru „ne mogu procijeniti“ ($N=20$, $M=2,9$, $SD=0,968$), dok se učenici trogodišnjih ($N=25$, $M=1,96$, $SD=0,935$) i četverogodišnjih strukovnih škola ($N=25$, $M=2,08$, $SD=1,077$) u većoj mjeri opredjeljuju za odgovor kako se u društvu smatra da je profesija pedagoga potrebna.

Uzimajući u obzir varijablu uspjeha ispitanika, ANOVA testom za nezavisne uzorke utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika ($F=0,223$, $df=3$, $p=0,880$) u odgovorima ispitanika. Shodno tome, procjene učenika o potrebitosti profesije pedagoga u društvu se statistički značajno ne razlikuju s obzirom na njihov uspjeh.

Kad bih pitao/la svoje susjede, rodbinu tko je pedagog, znali bi odgovor.

Graf 7. Poznavanje profesije pedagoga u učenikovim sredinama

Na pitanje o tome bi li susjedi ili rodbina ispitanika znali tko je pedagog, ukoliko bi im postavili to pitanje, najviše učenika (58%, $f=51$) se slaže s navedenom tvrdnjom, a potom slijede odgovori 27,3% ($f=24$) učenika koji su na ovo pitanje zaokružili odgovor „ne znam“. Najmanji postotak (14,8%, $f=13$) ispitanika iskazalo je kako njihova rodbina ili susjedi ne bi znali odgovor na pitanje tko je pedagog, dok šest učenika nije dalo odgovor na ovo pitanje. Iako prevladava postotak učenika koji su potvrdno odgovorili na ovo pitanje, taj je postotak u odnosu na cjelokupni uzorak ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje tek nešto viši od pola, što je dokaz da ispitanici nisu sigurni, odnosno da je upitno koliko njihova uža okolina zna o tome tko su pedagozi i što oni rade. U ovom kontekstu mogli bismo govoriti o važnosti

kompetencije vezane uz europsku dimenziju u obrazovanju – ostvarivanje suradnje sa zajednicom izvan škole. Iako se prema prethodnim rezultatima vidi da učenici ne smatraju tu kompetenciju kao onu koju bi pedagog nužno trebao posjedovati (što govori i o njezinoj važnosti u očima srednjoškolaca), kad bi se ostvarivao kontakt pedagoga i zajednice to bi se posredno reflektiralo i na informiranost o školi, učenicima, njezinim djelatnicima i onome što svaki od njih radi kako bi pridonio progresu odgojno-obrazovnog rada. Leclercq (1999, prema Angeles 2003) ističe pozitivne strane integracije europske dimenzije u obrazovanju, što bi pogodilo otvaranju i obogaćivanju informacija, stvaranju građanskog, socijalnog i kulturnog prostora u kojem bi prevladalo znanje i poštivanje drugih te gdje bi mogao biti ostvaren osjećaj pripadnosti većoj zajednici. Shodno tome, učestalija interakcija s okolinom mogla bi utjecati na poštivanje rada pedagoga i njegovu prepoznatljivost u društvu – bitne odrednice njegove profesije i profesionalnosti.

U ovom dijelu anketnog upitnika, ispitivali su se izvori iz kojih su učenici doznali tko je pedagog i što on radi. Ukupno je bilo ponuđeno pet izvora – novine, Internet, TV, škola te roditelji. Na kraju je ispitanicima ponuđena opcija da napišu nešto drugo, ukoliko nije obuhvaćeno prethodnim navodima.

Tko je pedagog i što on radi doznao/la sam iz:	f	%
ŠKOLE	63	78,8
OD RODITELJA	9	11,3
INTERNETA	3	3,8
TV	1	1,3
NEŠTO DRUGO	4	5,0
NOVINE	0	0

Tablica 6. Izvori informiranosti o profesiji pedagoga

Kao što je moguće uočiti, najveći broj ispitanika (78,8%, f=63) izjasnilo se da su o tome tko je pedagog i što on radi doznali iz škole. Drugi izvor koji je dobio najviše odgovora ispitanika je *od roditelja*, što je potvrdilo 11,3% (f=9). Za *Internet* se opredijelilo 3,8% (f=3) učenika, jedan ispitanik (1,3%) zaokružio je *TV* kao izvor iz kojeg je doznao o tome tko je pedagog i što on radi. Nitko od ispitanika nije se opredijelio za *novine*, a 4 ispitanika (5%) zaokružilo je

odgovor *nešto drugo*, pri čemu se ne iščitavaju važeći odgovori, odnosno njihov sadržaj se ne tiče teme i postavljenog pitanja.

Interpretiramo li odgovore učenika, najveći broj njih upoznato je s profesijom pedagoga iz škole. S obzirom da je u ovom istraživanju bio uvjet da škole imaju zaposlenog pedagoga kao stručnog suradnika, ovakvi odgovori zapravo su i očekivani. Sljedeća kategorija kojoj su učenici dali najviše odgovora su roditelji. Navedeno se može povezati sa suradnjom pedagoga i roditelja, o čijim se utjecajima razgovara unutar obitelji. Preko suradnje roditelja i škole, učenici posredno dobivaju informacije koje su vezane uz školsko okruženje, pa tako i o djelatnicima koji se bave odgojno-obrazovnom djelatnosti. „Suradnja obitelji i škole u svim se zemljama naglašava kao društvena i pedagoška neizbježnost i konačno se došlo do spoznaje da su učenik i dijete jedna te ista osoba koja se razvija i u školi i u obitelji te zbog toga i suradnja roditelja i škole mora biti dvosmjerna“ (Rosić i Zloković, 2003, prema Lukaš, Gazibara, 2010:214).

Uzimajući u obzir odgovore koji se tiču medijskih izvora koji bi potencijalno mogli prenijeti informacije o pedagogima i područjima njihova rada (a u svrhu profesionalne prepoznatljivosti), vidljive su vrlo male frekvencije odgovora (ili nikakve u slučaju *novina*). Analizom članaka u kojima su se spominjali nastavnici u 2006. godini, Buljan-Flander, Hrpka i Kolega (2009) ističu kako je značajno više članaka pisano u negativnom kontekstu nego u pozitivnom, što posljedično utječe i na (nepovoljnu) sliku njihove profesije. U povezanosti s našim istraživanjem, moglo bi se govoriti o nedostatku informacija koje bi obogatile sliku o pedagogima, njihovoj djelatnosti, profesionalnom statusu i ugledu. Današnje generacije u svakodnevnom funkcioniranju i komunikaciji zahvaća „Internet-sindrom“ koji pruža mnogobrojne, raznovrsne i lako dostupne informacije. Postavlja se, stoga, pitanje: postoji li dovoljan kvantitativan postotak informacija koje bi prezentirale profesiju pedagoga, a koje bi s druge strane bile vjerodostojne i dosljedne? Piše li se dovoljno o ulozi i potrebi pedagoga unutar odgojno-obrazovnih institucija? Budući da su mediji sredstvo informiranosti, može li se kroz njih posredno utjecati na prepoznatljivost profesije u društvu? U ovom kontekstu, daljnja istraživanja mogla bi se usmjeriti na analizu izvora informiranosti o profesiji pedagoga (s naglaskom na medije) i tako doprinijeti afirmaciji pedagoške struke i u tom pogledu.

Tablica 7 prikazuje na koji način učenici percipiraju važnost pojedinih poslova u školi. Unutar ovog pitanja bilo je ponuđeno šest zanimanja (knjižničar, ravnatelj, nastavnik, pedagog, domar, tajnik), a od učenika se tražilo da rangiraju zanimanja od 1 do 6, pri čemu brojka 1 označava da je najpotrebniji, dok brojka 6 označava da je najmanje potreban.

ZANIMANJA U ŠKOLI:	f
RAVNATELJ	146
NASTAVNIK	149
PEDAGOG	229
TAJNIK	304
KNJIŽNIČAR	353
DOMAR	373

Tablica 7. Važnost i potrebitost pojedinih zanimanja u školi

S obzirom na dobivene odgovore ispitanika, najvažniji i najpotrebniji posao u školi je posao ravnatelja (f=146), potom nastavnika (f=149) i pedagoga (f=229). Nakon njih slijede poslovi tajnika (f=304), knjižničara (f=353) te domara (f=373). Na ovo pitanje 17 ispitanika nije ispravno odgovorilo. Zbog neslijeđenja uputa, učenici su višekратно pridruživali brojeve pojedinim osobama, stoga ti odgovori nisu korišteni u analizi rezultata.

Kao što je u uvodnom dijelu rada rečeno, škola je institucija u kojoj se kao prepoznatljivi djelatnici izdvajaju ravnatelj, nastavnici i stručni suradnici. Dobiveni rezultati to potvrđuju, iako je vidljiva drugačija rangiranost unutar kategorije stručnih suradnika. Naime, pedagogu su dodijeljeni odgovori koji ga stavljaju na bolju poziciju i čiji se posao smatra potrebnijim, u odnosu na posao knjižničara. Također, ravnatelj se doživljava kao osoba čija je funkcija unutar odgojno-obrazovne ustanove upravljačka, kao onaj koji vodi i odlučuje, stoga ne čude odgovori učenika koji njegov posao stavljaju na prvo mjesto po važnosti. Nadalje, budući da se nastavnici smatraju kao oni koji prenose znanje (a shvaćanje škole usko je povezano s učenjem) i da su oni osobe koje su u najvećoj mjeri interaktivno povezane s učenicima, podrazumijeva se njegova rangiranost na drugo mjesto. Mišljenja učenika o važnosti i potrebitosti posla pedagoga koji je smješten na treće mjesto, pokazuju prepoznatljivu ulogu

pedagoga unutar odgojno-obrazovne djelatnosti (kao onih koji pridonose napretku i unapređenju odgojno-obrazovnog rada).

Posljednja dva pitanja u području procjene društvenog statusa, odnosno ugleda pedagoga, uključivala su tvrdnje „Da nema pedagoga u školi koju polazim, nikad ne bi znalo/la tko je pedagog.“, „Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni.“ Učenici su svoje odgovore procijenili kroz potvrđivanje ili opovrgavanje navedenih tvrdnji.

TVRDNJA	DA		NE		M
	f	%	f	%	
Da nema pedagoga u školi koju polazim, nikad ne bi znalo/la tko je pedagog.	18	20,2	71	79,8	1,20
Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni.	20	22,2	70	77,8	1,11

Tablica 8. Poznavanje pedagoga izvan škole i njegova potrebitost u školi

Prema dobivenim rezultatima, 79,8% (f=71) ispitanika nije se složilo s činjenicom da ne bi znali tko je pedagog, da ga nema u školi koju polaze. Na isto pitanje njih 20,2% (f=18) dalo je potvrđan odgovor, a 5 učenika nije odgovorilo na ovo pitanje. Uzimajući u obzir odgovore učenika, veliki postotak njih smatra da bi znali tko je pedagog i kad ga ne bi imali u školi koju polaze. Istovremeno, najveći postotak učenika je na prethodno pitanje o izvorima informiranosti navelo kako je upravo škola institucija koja im pruža informacije o profesiji pedagoga, dok su ostali navedeni izvori zastupljeni u značajno manjem postotku. Navedeni podaci upućuju na svojevrsnu dilemu i pitanje na koji bi način učenici mogli biti dodatno informirani o pedagoškoj profesiji i njihovoj značajnosti u kontekstu odgoja i obrazovanja, ako se tijekom obrazovanja ne bi susreli sa stručnim suradnicima pedagozima?

Vezano uz potrebitost pedagoga u školama, 77,8% (f=70) učenika opovrgnulo je tezu da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni, njih 22,2% (f=20) iskazalo je mišljenje da pedagozi nisu potrebni u školama, dok 4 ispitanika nisu dala svoj odgovor na ovo pitanje.

Provedbom T-testa za nezavisne uzorke, utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima srednjoškolaca na tvrdnju „Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni“ s obzirom na spol ($t=-1,409$, $df=88$, $p=0,162$). Točnije, ne postoji statistički značajna razlika u procjenama o potrebitosti profesije pedagoga u školama između učenika i učenica.

Uzimajući u obzir varijablu pedagoška mjera, T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je odgovori ispitanika na navedenu tvrdnju nisu statistički značajni ($t=-0,995$, $df=88$, $p=0,323$). Dobiveni podaci pokazuju da nema statistički značajne razlike u procjeni potrebitosti profesije pedagoga u školama između učenika koji imaju izrečenu pedagošku mjeru i onih kojima nije izrečena.

Kako bi se ispitalo postoji li statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika vezanih uz procjenu potrebitosti pedagoga u školama s obzirom na vrstu škole, proveden je ANOVA test za nezavisne uzorke. Utvrđeno je da nema statistički značajne razlike u procjeni srednjoškolaca o potrebitosti pedagoga u školama prema vrsti škole ($F=1,996$, $df=3$, $p=0,121$), što je potvrđeno hi-kvadrat testom ($r=0,119$, $df=3$). Iako nije pronađena statistička značajnost, detaljnijom analizom utvrđeno je kako učenici petogodišnje strukovne škole u odnosu na druge škole iskazuju pozitivnije mišljenje o potrebitosti pedagoga u školama.² Uzimajući u obzir uspjeh učenika, hi-kvadrat testom također je utvrđeno da nema statistički značajne razlike ($r=0,172$, $df=3$) u procjenama učenika o potrebitosti pedagoga u školama.³

Zbog nepostojanja statistički značajne razlike s obzirom na spol ispitanika, njihov uspjeh i pedagošku mjeru u odgovorima vezanim uz tvrdnje „U društvu se smatra da je profesija pedagoga: izrazito potrebna, potrebna, ne mogu procijeniti, nepotrebna, izrazito nepotrebna,“ i „Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni.“, hipoteze H-2, H-3 i H-6 su opovrgnute. Budući da je, s obzirom na vrstu škole, utvrđena statistički značajna razlika u procjenama učenika o potrebitosti pedagoga u društvu, dok u odgovorima vezanim uz potrebitost pedagoga u školama statistička značajnost nije utvrđena, hipoteza H-4 djelomično je potvrđena.

---

² Detaljnije vidjeti u priložima.

³ Detaljnije vidjeti u priložima.

Posljednje pitanje u anketnom upitniku bilo je pitanje otvorenog tipa, pri čemu se od učenika zahtjevalo da daju vlastito mišljenje o tome što bi pedagog trebao činiti da bi učenici znali tko je on i što on radi. U sljedećoj tablici prikazani su odgovori učenika grupirani u nekoliko skupina.

SKUPINA ODGOVORA	f (frekvencije odabira)
VIŠE UKLJUČIVANJA U RAD S UČENICIMA	32
PREDSTAVLJANJE	21
SUDJELOVANJE NA NASTAVI	9
POMOĆ U RJEŠAVANJU PROBLEMA	8
PROVOĐENJE RADIONICA	6
UNAPREĐIVANJE RADA ŠKOLE	4
OSOBNJE KARAKTERISTIKE	4
NEPRIMJERENI KOMENTARI	5

Tablica 9. Mišljenja ispitanika o potencijalnim načinima prezentacije profesije pedagoga

Na ovo pitanje svoj odgovor nije dalo ukupno 25 učenika. Odgovori ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje grupirani su u nekoliko skupina. Najviše ispitanika dalo je odgovore (f=32) koji se mogu svrstati u kategoriju „Više uključivanja u rad s učenicima“. Navedeno uključuje razgovor s učenicima, što potvrđuju iskazi „*Trebao bi imati veći kontakt s učenicima, pogotovo u srednjim školama*“, „*Mislim da bi pedagog trebao više komunicirati s učenicima i više se angažirati u odnosima s učenicima.*“ te druženje i bliske odnose s učenicima, što je potkrijepljeno izjavama „*Biti u prijateljskom odnosu s učenicima.*“, „*Malo se više približiti učenicima, a ne samo sjediti u svom kabinetu i očekivati problematične učenike.*“, „*Provoditi neke projekte u školi kako bi se učenici informirali.*“

Sljedeća kategorija unutar koje su učenici ponudili najviše odgovora (f=21) je „Predstavljanje“, a neki od odgovora su „*Doći na 1. sat svake školske godine, predstaviti se učenicima i reći im svoje funkcije.*“, „*Trebao bi organizirati neko predavanje u kojem bi svima objasnio tko je pedagog i što radi.*“, „*Trebao bi se isticati u svom radu na način da se prepozna njegov rad.*“

Nadalje, slijede odgovori ispitanika (f=9) vezani uz sudjelovanje na nastavi – „*Možda da pedagog održava sat kako bi sa cijelim razredom mogao popričati o zajedničkim problemima.*“, „*Malo više surađivati u nastavi, truditi se ostvariti neki kontakt s učenicima.*“

Sljedeća skupina odgovora ispitanika je „*Pomoć u rješavanju problema*“ (f=8), što je potvrđeno nekim od iskaza „*Pomagati učenicima u bilo kakvom neuspjehu.*“, „*Pričati s učenicima i rješavati probleme.*“

Neki od ispitanika složili su se da bi pedagog trebao provoditi više radionica, u svrhu promoviranja vlastite profesije. Odgovori (f=6) koje su naveli su „*Raditi radionice u smislu zajedničkog druženja djece, nastavnika, roditelja te poticati isto.*“, „*Održati predavanje o nekoj zanimljivoj i aktualnoj temi.*“

Osim navedenih kategorija, neki učenici dali su odgovore (f=4) vezane uz unapređivanje rada škole – „*Uvoditi promjene u školi.*“, „*Unapređivati rad škole.*“, „*Promicati nove načine učenja.*“, „*Promjene u radu nastavnika.*“ te osobne karakteristike pedagoga – „*Biti osoba od povjerenja.*“, „*Biti otvoren i kreativan.*“, „*Biti aktivan.*“ Neki učenici na ovo pitanje su dali komentare koji zbog svojeg sadržaja nisu primjereni i relevantni za prikaz i analizu rezultata.

Prema dobivenim rezultatima, uočljivo je kako učenici smatraju da bi prezentiranje profesije pedagoga bilo znatnije poboljšano da se oni kao odgojno-obrazovni djelatnici više uključe u rad s učenicima. Prema tome, može se pretpostaviti da se pedagozi u ispitivanim školama zbog većinskog usmjerenja na administraciju i vođenje pedagoške dokumentacije, ne uspjevaju u dovoljnoj mjeri posvetiti radu s učenicima. To potvrđuju i odgovori učenika koji naglašavaju potrebu da pedagozi provode više radionica i aktivno se uključe u nastavni proces.

Također, veliki broj ispitanika navodi kako bi se pedagog trebao predstaviti učenicima, s naglaskom na područja vlastitog rada. Ledić i sur. (2013) također navode potrebu aktivacije samih pedagoga po pitanju vlastite prepoznatljivosti. Oni trebaju djelovati na način da prezentiraju svoju struku, ciljeve i zadatke koje su postavili, načine i oblike rada te da permanentno ostvaruju suradnju sa svim odgojno-obrazovnim dionicima. Nadalje, Beesley i Frey ističu kako ravnatelji čije su stavove o pedagozima ispitivali, naglašavaju da bi, u svrhu promoviranja vlastite profesije, pedagozi trebali surađivati s roditeljima i zajednicom te im

predstaviti pedagošku struku. Osim toga, trebali bi kreirati jednostavne upitnike za roditelje, nastavnike i učenike kako bi dobili povratnu informaciju o efektivnosti svoje djelatnosti. Također, trebali bi surađivati s drugim pedagogima na razini zajednice, predstaviti svoje programe vladajućima kako bi dobili njihovu podršku u školskim projektima te provoditi više vremena u savjetodavnom radu s učenicima. Shodno tome, uloga pedagoga u ovom dijelu je neophodna i izrazito značajna.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Škola danas djeluje u složenijim društvenim uvjetima koji sve više otežavaju ostvarivanje odgojnih i obrazovnih zadaća. U uvjetima brzih društvenih promjena koje utječu na dinamiku obitelji i društva u cjelini, pedagog je prosvjetni djelatnik koji svojim mnogobrojnim kompetencijama nastoji unaprijediti odgojno-obrazovnu djelatnost, pomoći učenicima u razvoju ličnosti, stavova, vještina i vrijednosti te ostvariti što kvalitetniju suradnju s roditeljima i ostalim subjektima odgojno-obrazovnog procesa. Pedagozi su stručni suradnici koji svoju funkciju ostvaruju kroz planiranje i programiranje rada, neposredni rad s učenicima, roditeljima i nastavnicima, sudjelovanje u stručnim usavršavanjima, vođenje pedagoške dokumentacije te vrednovanje rada škole. Njegova je uloga u svim navedenim procesima neizostavna i izrazito značajna.

Profesija pedagoga (kao i druge profesije) odlikuje se razvijenošću svojih teorija i tehnologija i instrumenata za rad, organiziranošću struke, pravom na stručnu ekspertizu, profesionalnom etikom i prepoznatljivošću u društvu. Sve navedene odrednice profesiju čine jedinstvenom, značajnom i vrijednom poštovanja. Ovaj rad detaljnije se usmjerava na prepoznatljivost profesije pedagoga u društvu. Dok je u teorijskom dijelu stavljen naglasak na povijesni razvoj profesije pedagoga, odrednice pedagoga kao nositelja razvojne-pedagoške djelatnosti, područja njegova rada, kompetencije koje su mu potrebne za obavljanje pedagoške djelatnosti te odrednice profesije i profesionalnosti pedagoga, empirijski dio daje pregled stavova srednjoškolaca o profesionalnom statusu i ugledu pedagoga, kroz ispitivanje procjena poznavanja profesije, područja rada, kompetencija pedagoga i njihovog društvenog statusa.

Rezultati istraživanja pokazuju da učenici poznaju profesiju pedagoga, odnosno u svojim (samo) procjenama prepoznaju da je to stručna osoba povezana sa sustavom odgoja i obrazovanja, usmjerena na potrebe učenika. Također, prepoznaju spektar ustanova u kojima pedagog može biti zaposlen te diferenciranost profesije pedagoga u odnosu na profesiju psihologa i učitelja. U kontekstu procjena o područjima rada pedagoga, učenici kao tri najčešća posla pedagoga izdvajaju savjetodavni rad s onima kojima je to potrebno u školi, unapređivanje osobnog rada i rada nastavnika te praćenje i vrednovanje rada u školi. Osim toga, prepoznaju orijentiranost profesije na bitne elemente odgojno-obrazovne djelatnosti -

učenike, nastavnike, ravnatelje, pedagošku dokumentaciju i školsko ozračje. Odgovori ispitanika vezani uz procjenu o kompetencijama koje bi pedagog trebao posjedovati, upućuju na najvišu procjenu osobnih kompetencija. Detaljnijom analizom utvrđeno je da posljednje mjesto zauzimaju kompetencije europske dimenzije u obrazovanju, stoga je važno razvijati ih kroz promoviranje njihovih dobrobiti i prednosti u sustavu odgoja i obrazovanja. Posljednja skupina pitanja koju je sadržavao anketni upitnik odnosila se na procjenu društvenog ugleda pedagoga. U rangiranju položaja zanimanja, profesija pedagoga smještena je na pretposljednje mjesto (nakon političara, liječnika, odvjetnika i inženjera), što dovodi u pitanje društveni status pedagoga i cijenjenost njihove profesije. Ipak, ispitanici su svojim odgovorima potvrdili da je perspektiva društva što se potrebitosti pedagoga tiče pozitivna, odnosno da se u društvu smatra da je profesija pedagoga potrebna. Na pitanje o tome bi li njihova uža okolina (susjedi, rodbina) znali tko je pedagog i što on radi, ukoliko bi ih pitali, nešto više od polovine ispitanika je potvrdno odgovorilo na ovo pitanje, dok ostali nisu sigurni ili smatraju da ne bi znali odgovor na postavljeno pitanje. Kao izvor informiranosti o profesiji pedagoga, učenici u velikoj mjeri navode školu, potom roditelje, dok su mediji zauzeli posljednja mjesta prema frekvencijama odabira (Internet, TV, novine). Nadalje, u zadatku u kojem se od učenika zahtjevalo da rangiraju poslove pojedinih osoba u školi od najvažnijeg do najmanje važnog i potrebnog, dobiveni podaci pokazuju da je najvažniji posao ravnatelja, potom nastavnika, pedagoga, tajnika, knjižničara i naposljetku, domara. S obzirom na doživljavanje ravnatelja kao nekoga tko vodi i upravlja školom te nastavnika kao prenosioca znanja i onoga koji je u svakodnevnoj interakciji s njima, ovakvi odgovori učenika koji poslovima tih dviju osoba daju najviše procjene su očekivani. Na pitanje o tome bi li učenici znali tko je pedagog i što on radi, kad ga ne bi bilo u školi koju pohađaju, učenici daju potvrđan odgovor. Također, potvrđne stavove iskazuju prema tvrdnji o potrebitosti pedagoga u školama.

Uzimajući u obzir postavljene hipoteze, dobivene rezultate vrijedi razmotriti i u tom kontekstu. Budući da ispitanici iskazuju poznavanje profesije te njezinu potrebitost unutar društvenih okvira i u školskom kontekstu, hipoteza H1 koja je usmjerena na to da učenici imaju pozitivan stav prema profesiji pedagoga je potvrđena. Zbog nepostojanja statistički značajne razlike s obzirom na spol ispitanika, njihov uspjeh i pedagošku mjeru u odgovorima vezanim uz potrebitost profesije pedagoga kroz tvrdnje „U društvu se smatra da je profesija

pedagoga: izrazito potrebna, potrebna, ne mogu procijeniti, nepotrebna, izrazito nepotrebna," i „Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni.“, hipoteze H-2, H-3 i H-6 su opovrgnute. Budući da je, s obzirom na vrstu škole, utvrđena statistički značajna razlika u procjenama učenika o potrebitosti pedagoga u društvu, dok u odgovorima vezanim uz potrebitost pedagoga u školama statistička značajnost nije utvrđena, hipoteza H-4 djelomično je potvrđena. S obzirom da se učenici koji imaju izrečenu pedagošku mjeru ne razlikuju u procjeni poznavanja profesije pedagoga od onih kojima pedagoška mjera nije izrečena hipoteza H-5 je opovrgnuta.

U kontekstu preporuka za buduća istraživanja, bilo bi korisno provesti istraživanja na većoj populaciji učenika (na nacionalnoj razini). Također, budući da su učenici uključeni u sustav odgoja i obrazovanja, što značajno utječe na njihova saznanja o profesiji pedagoga, vrijedilo bi provesti istraživanja koja bi se sadržajno usmjerila na identifikaciju pedagoške profesije i područja njihova rada, a koja bi obuhvatila širu javnost (uzimajući u obzir veći raspon dobnih granica). Osim toga, od izuzetne važnosti bi bilo ispitati studente pedagogije o percepciji profesionalnog statusa i ugleda pedagoga. S obzirom da se ne može očekivati da društvo promijeni sliku koju ima o profesiji pedagoga, ako tome sami pedagozi ne doprinesu svojim profesionalnim radom, potrebno je već tijekom studija posvećivati više pažnje osvježavanju studenata o važnosti i potrebitosti njihovih budućih zanimanja. U funkciji razvoja profesije pedagoga potrebno je dodatno potaknuti teorijska i empirijska istraživanja, analizirati iskustva drugih država te prezentirati svoj rad široj javnosti.

Ovaj rad može biti upotrijebljen kao svojevrsna samoprocjena pedagozima koji su zaposleni u školama. Oni mogu procijeniti svoje djelovanje kroz osobno propitivanje o tome znaju li učenici i njihovi roditelji tko su, čime se bave, na što je njihova djelatnost usmjerena? Također, mogli bi promišljati o vlastitim postupcima koji bi pridonijeli promoviranju struke na razini odgojno-obrazovne ustanove u kojoj su zaposleni, ali i šire. Smatram da bi se na ovaj način pridonijelo podizanju ugleda naše profesije, i to je ideja koju ovim radom želim naglasiti.

6. SAŽETAK

Promjene koje zahvaćaju današnje društvo u značajnoj se mjeri reflektiraju na školu kao instituciju za razvoj pojedinaca i ostvarivanje procesa učenja. Zbog toga je imperativ suvremene škole prilagođavanje zahtjevima društva i kontinuirano unapređivanje odgojno-obrazovnog rada. Stručni suradnici pedagozi svojim radom nastoje pridonijeti kvaliteti odgojno-obrazovne djelatnosti, prateći odgojno-obrazovni rad od njegovog planiranja do vrednovanja.

Profesija pedagoga izrazito je značajna u kontekstu odgoja i obrazovanja, stoga je poželjno da je rad pedagoga prepoznatljiv u školskom okruženju, ali i šire. Zbog postojanja nedefiniranih uvjerenja društva o profesionalnom djelovanju i ugledu pedagoga, temeljni aspekt ovog rada usmjeren je na teorijski prikaz odrednica profesije pedagoga, razvojnog puta profiliranja profesije pedagoga i njegove uloge unutar razvojno-pedagoške djelatnosti te empirijsko istraživanje koje je imalo za cilj ispitati i utvrditi percepcije srednjoškolaca o profesionalnom statusu i ugledu pedagoga. Rezultati istraživanja pokazuju da učenici prepoznaju odrednice profesije pedagoga, diferenciraju je u odnosu na druge profesije te iskazuju njezinu potrebitost unutar društvenih okvira i u školskom kontekstu.

Ovim radom nastoji se dati uvid u percepcije o profesionalnom statusu pedagoga, definirati njihov stručni ugled i potaknuti na promišljanje o dobrobitima djelatnosti pedagoga te načinima promoviranja struke koja to u potpunosti zaslužuje.

7. SUMMARY

The changes affecting modern society to a large extent reflect the school as an institution for the development of individuals and the achievement of the learning process. Therefore, the modern school's imperative is assimilating to modern society and the continuous improvement of educational work. School associates - educators are trying to improve the quality of educational activities through their work, following the educational work from planning to evaluation.

The educators' profession is extremely important in the context of education, therefore, it is desirable that their work is recognized in the school setting, as well as beyond. Due to the existence of unspecified assurances society has about educators' professional activities, a fundamental aspect of this work is focused on theoretical overview of educators' profession and its entries of the developmental path in profiling educators' profession and its role in the development of pedagogical activities as well as the empirical research which aimed to examine and determine the perception of high school students about educators' professional status and reputation. The research results show that students recognize the determinants of educators' profession, they differentiate it from other professions, and express its necessity within the social framework and in the school context.

This paper seeks to provide insight into the perception of the educators' professional status, the definition of their professional reputation and also aims to encourage contemplation of the benefits educators' profession has as well as to give insight into the ways of promoting this profession which it fully deserves.

8.LITERATURA

- Angeles, M., M. (2003). The European Dimension of Education. U: M. I. Gomez-Chacon, European Identity, Individual, Group and Society. Bilbao: University of Deusto, 89-98. Preuzeto 17. svibnja 2015. s https://mudri.uniri.hr/file.php/1721/2012_Temeljni_docs/Aktivnost_7/Clanci/Gomez_European_identity_2003.pdf
- Anić, V., Goldstein, I. (1999.) *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb
- Beesley, D., Frey, L. (2006). Principals' Perceptions of School Counselor Roles and Satisfaction With School Counseling Services u: *Journal of School Counseling* 4 14; 1-27
- Bognar, B. (2005). *Akcijska istraživanja u praksi učitelja*. Preuzeto 16. ožujka s <http://www.google.hr/#hl=hr&tbo=d&sclient=psy-ab&q=akcijska+istra%C5%BEivanja+u+praksi+u%C4%8Ditelja&oq=akcijska+istra%C5%BEivanja+u+praksi+u%C4%8Ditelja/com>
- Bognar, B. (2006). Kako procijeniti kvalitetu akcijskog istraživanja u: *Metodički ogledi*. 13(1); 49-68.
- Bognar, B. (2009). Učitelj i učenici-akcijski istraživači u: *Znanstveno praktični obzori, Hrvatski pedagoško književni zbor Ogranak Bjelovar i Ogranak Križevci- Škola danas, za budućnost* Preuzeto, 20. ožujka 2015. s <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?rad=386205>
- Bognar, L. (2007.) *Kvalitativni pristup istraživanju odgojno – obrazovnog procesa*. Dostupno na http://ladislav-bognar.net/drupal/files/Istra%C5%BEivanje%20odgobr_procesa.pdf
- Bognar, L., Matijević, M. (1993.) *Didaktika, Školska knjiga*, Zagreb
- Buljan-Flander, G., Hrpka, H., Kolega, M. (2009). Slika nastavnika u dnevnim novinama u: *Odgojne znanosti* 11 2(18); 129-137
- Cindrić, M. (1995). Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj, *Persona*, Zagreb
- Eyo, M.B., Joshua, A.M., Esuong, A.E. (2010). Attitude Of Secondary School Students Towards Guidance And Counselling Services In Cross River State u: *Edo Journal of Counselling* 3 1; 87-99
- Glasser, W . (1994.) *Kvalitetna škola*, Educa, Zagreb

- Jukić, T., Reić-Ercegovac, I. (2008) Zanimanja učitelja i odgajatelja iz perspektive studenata u: *Metodički obzori* 3 2; 73-82
- Jurić, V. (2004.) *Metodika rada školskog pedagoga*, Školska knjiga, Zagreb
- Jurić, V. (2007). Kurikulum suvremene škole u: Previšić (ur.), *Kurikulum*, Zagreb: Školska knjiga, 253-307
- Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč, H. (2001.) *Koncepcija razvojno-pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (prijedlog)*, Ministarstvo prosvjete i školstva. Zagreb: Prosvjetno vijeće
- Kranjčev, B. (1985). *Uvođenje učenika u istraživački rad*, Školska knjiga, Zagreb
- Ledić, J., Staničić, S., Turk, M. (2013.) *Kompetencije školskih pedagoga*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka
- Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi u: *Odgojne znanosti* 9 1; 135-150
- Lukaš, M., Gazibara, S. (2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja u: *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* 56 (24); 210-229
- Margaret, M.K., Nyandema, M.T. (2003). *Students And Teachers Perception Of Guidance And Counselling Services In Secondary Schools And Its Effects On Academic Performance*, Kenyatta University Preuzeto 2. travnja 2015. s http://www.academia.edu/5376483/STUDENTS_AND_TEACHERS_PERCEPTION_OF_GUIDANCE_AND_COUNSELLING_SERVICES_IN_SECONDARY_SCHOOLS_AND_ITS_EFFECTS_ON_ACADEMIC_PERFORMANCE_ELDORET_MUNICIPALITY_KENYA
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2008.) Državni pedagoški standard Preuzeto 31. ožujka s <http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=14548>
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011.) Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi Preuzeto 31. ožujka 2013. s <http://www.zakon.hr/z/317/>
- Mužić, V. (2001) Teorijsko-metodološka utemeljenost (i praktična odgojno-obrazovna usmjerenost) pedagoškog istraživanja u: *Teorijsko-metodološka utemeljenost pedagoških istraživanja*, Edition, Rijeka
- Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006.) Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb

- Pavlović Breneselović, D. (2013.) *Čemu služi pedagog. Priča u tri slike*, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd
- Ravlić, S. (2012.) *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža,
- Relja, J. (2007). *Etički kodeks u školskom okružju*, Koprivnica: Županijsko stručno vijeće ravnatelja Koprivničko-križevačke županije. Preuzeto 2. travnja 2015. s http://os-gjuro-ester-koprivnica.skole.hr/upload/os-gjuro-ester-koprivnica/images/static3/1499/attachment/Eticki_kodeks.pdf
- Staničić S. (1989.) *Razvojno-pedagoška djelatnost u školi*. Zagreb: JUMENA
- Staničić, S. (2000.) *Vođenje odgojno-obrazovne djelatnosti u školi*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka
- Staničić, S. (2001.) Kompetencijski profil školskog pedagoga u: *Napredak*, 142 (39); 279- 295
- Staničić, S. (2013). *Aktualna pitanja razvojne pedagoške djelatnosti*, Vodice: Državni skup pedagoga stručnih suradnika. Preuzeto 10. studenoga 2014. s http://www.st-pedagozi.net/wp-content/uploads/2013/05/SStanicic_Aktualna_pitanja_RPD_Vodice_15-05-2013.pdf
- Šimić, A. (2010.) *Pedagog- kritički prijatelj*, Osijek, Filozofski fakultet u Osijeku
- Šnidarić, N. (2009). Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole u: *Napredak* 150 (2); 190-208
- Šporer, Ž. (1990.) *Sociologija profesija: ogled o društvenoj uvjetovanosti profesionalizacije*, Sociološko društvo Hrvatske, Zagreb
- Vrgoč, H. (2000.) *Pedagozi – stručni suradnici u inovacijskom vrtiću i školi*, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb
- Vuković, N. (2009). Unaprjeđivanje kvalitete rada školskog pedagoga u: *Napredak* 150 (2); 209-223
Zagreb Preuzeto 11. travnja s <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50537>
- Zavod za udžbenike i nastavna sredstva (1989.) *Pedagoška enciklopedija*, Narodna biblioteka Srbije, Beograd
- Zidarić, V. (1996). Europska dimenzija u obrazovanju – njezin nastanak, razvitak i aktualno stanje u: *Društvena istraživanja*. 1 (21); 161 – 181.

- Žižak, A. (1999). Pitanja profesionalne etike - jedno od temeljnih pitanja profesionalnog identiteta socijalnih pedagoga u: *Kriminologija i socijalna integracija* 7 1; 41-46
- Žužić, S. (2012.) Pedagoška supervizija, Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin

9. PRILOZI

Prilog 1: Anketni upitnik za učenike

ANKETA ZA UČENIKE

Drage učenice i učenici,

ovim anketnim upitnikom želi se ispitati vaše mišljenje o profesiji pedagoga i njegovom ugledu u društvu. Istraživanje se provodi za potrebe diplomskog rada pod nazivom „Percepcija profesionalnog statusa i ugleda pedagoga“, u okviru studija Pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Anketa je anonimna, provodi se isključivo u svrhu izrade diplomskog rada te vas molim da na pitanja odgovorite iskreno, u skladu s vlastitim mišljenjem. Za ispunjavanje anketnog upitnika bit će vam potrebno oko 15 minuta. Zahvaljujem vam na sudjelovanju u istraživanju!

Petra Markušić

I. OPĆI PODACI O ISPITANIKU/CI

Zaokružite slovo ispred odgovarajućeg odgovora.

Spol: a) M b) Ž

Opći uspjeh: a) odličan b) vrlo dobar c) dobar d) dovoljan e) ponavljao/la razred

Škola koju pohađate: a) gimnazija

b) trogodišnja strukovna

c) četverogodišnja strukovna

d) petogodišnja strukovna

Pedagoška mjera (opomena, ukor, opomena pred isključenje):

a) DA

b) NE

II. PROCJENA POZNAVANJA PROFESIJE

Tko je pedagog? Što on radi? (Opiši)

Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi, vrtiću, zatvoru, učeničkom domu, domu za nezbrinutu djecu, udruzi.

DA NE

Pedagog je drugi naziv za psihologa.

DA NE

Posao pedagoga može obavljati učitelj.

DA NE

Što misliš, zašto učenici najčešće odlaze pedagogu? (Zaokružite 1 odgovor)

a) zbog razgovora o školskom neuspjehu

b) zbog razgovora o osobnim problemima

c) zbog rješavanja sukoba

d) zbog ometanja nastave

f) zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja

e) nešto drugo (napiši što) _____

III. PODRUČJA RADA PEDAGOGA

Što misliš, koje bi od navedenih poslova najviše trebao obavljati pedagog? Izdvoji tri te zaokruži broj ispred navedenih tvrdnji.

1. Planirati sve što će se događati u školi

2. Uvoditi promjene u školski rad

3. Savjetovati one kojima je to potrebno u školi

4. Raditi s roditeljima

5. Davati sve informacije vezane za školu i ispunjavati dokumentaciju za školu

6. Pratiti i vrednovati rad u školi

7. Provoditi istraživanja

8. Razvijati i unapređivati svoj rad i rad ostalih nastavnika

Uloga pedagoga je stvarati okruženje u kojem će se svi zaposlenici međusobno slagati.	DA	NE
Pedagog pomaže nastavniku poboljšati odgojno-obrazovni rad.	DA	NE
Pedagog mi ne može pomoći u rješavanju problema.	DA	NE
Uloga pedagoga je voditi pedagošku dokumentaciju.	DA	NE
Pedagog ne surađuje s ravnateljem u rješavanju školskih problema.	DA	NE

IV. KOMPETENCIJSKI PROFIL ŠKOLSKOG PEDAGOGA

Promisli o tome kakav bi pedagog trebao biti i kakve bi sposobnosti i vještine trebao posjedovati. Procijeni stupanj slaganja za svaku tvrdnju, tako da u kvadratić (ne)slaganja zabilježiš samo jedan X.

	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	neodlučan/a sam	Slažem se	Potpuno se slažem
Biti iskren i dosljedan u radu.					
Uvoditi nešto novo u školski rad.					
Biti komunikativan i pristupačan.					
Savjetovati druge u radu.					
Biti osoba od povjerenja.					
Sudjelovati u organiziranju odgojno-obrazovnog rada.					
Znati koristiti informatičku tehnologiju.					

Znati kako se planira i programira rad škole.					
Poznavati zakone i školsku dokumentaciju.					
Biti otvoren prema nastavnicima i učenicima.					
Uvažavati mišljenja i ideje drugih.					
Ostvariti suradnju sa zajednicom izvan škole.					
Sudjelovati u rješavanju konflikata.					
Poznavati praćenje rada nastavnika.					
Sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije.					
Stvarati poticajno radno okruženje.					
Sudjelovati u radu s roditeljima.					
Poznavati barem jedan strani jezik.					

V. DRUŠTVENI STATUS/ UGLED PEDAGOGA

Kako procjenjujete položaj navedenih zanimanja u našem društvu? Označi brojevima od 1 do 7, pri čemu brojka 1 označava da ima najbolji položaj, dok brojka 7 označava ima najlošiji položaj u društvu. Brojeve upiši na prazne crte s lijeve strane.

___ liječnik   ___ političar   ___ pedagog   ___ policajac

___ trgovac   ___ inženjer   ___ odvjetnik

U društvu se smatra da je posao (profesija) pedagoga:

- a) izrazito potreban
- b) potreban
- c) ne mogu procijeniti
- d) nepotreban
- e) izrazito nepotreban

Kada bih pitao/la svoje susjede, rodbinu tko je pedagog, znali bi odgovor.

- a) DA
- b) NE
- c) NE ZNAM

Tko je pedagog i što on radi doznao/la sam iz:

- a) novina
- b) Interneta
- c) TV
- d) škole
- e) od roditelja
- f) _____ (negdje drugdje)

Što misliš, koliko su poslovi pojedinih osoba u školi važni i potrebni? Rangiraj ih brojevima od 1 do 6, pri čemu brojka 1 označava da je najpotrebniji, dok brojka 6 označava da je najmanje potreban. Brojeve upiši na prazne crte s lijeve strane.

_____ knjižničar

_____ ravnatelj

_____ nastavnik

_____ pedagog

_____ domar

_____ tajnik

Da nema pedagoga u školi koju polazim, nikad ne bi znao tko je pedagog. DA NE

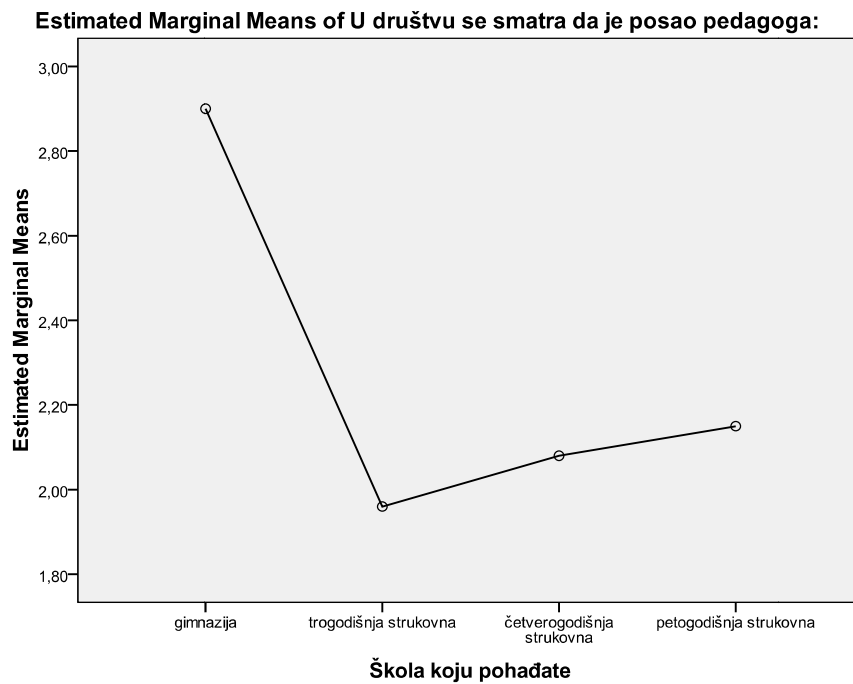
Mislím da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni. DA NE

Što misliš, što bi pedagog trebao činiti da bi učenici znali tko je on i što radi?

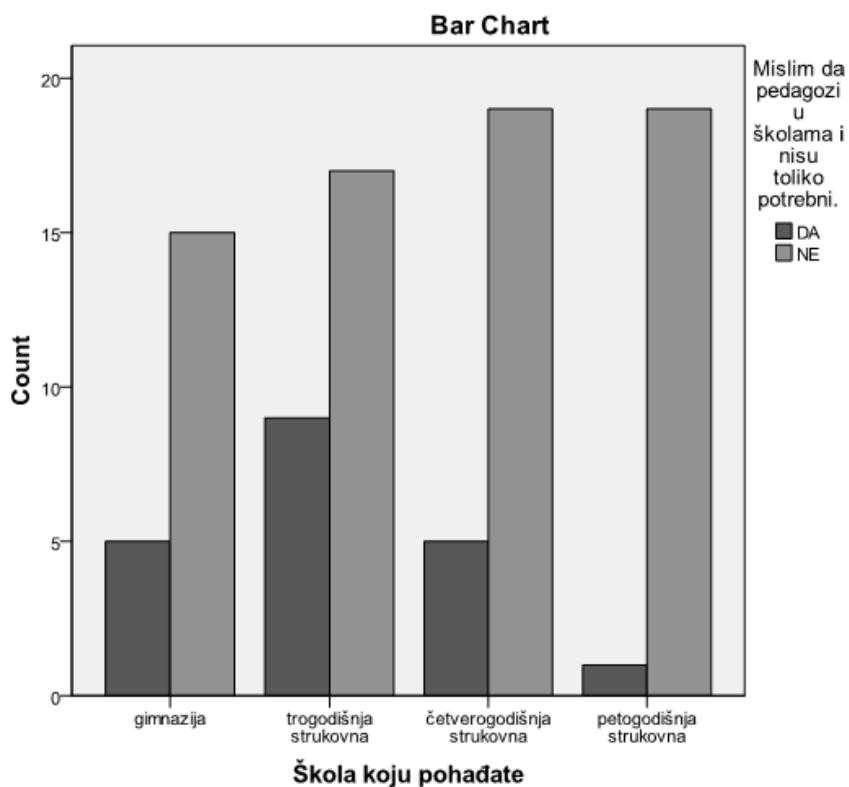

Prilog 2: Rezultati o potrebitosti profesije pedagoga u društvu s obzirom na školu ispitanika

Prilog 3: Rezultati o potrebitosti profesije pedagoga u školama s obzirom na vrstu škole

Prilog 4: Rezultati o potrebitosti pedagozima u školama s obzirom na opći uspjeh

